

MISKOLCI
EGYETEM
UNIVERSITY OF MISKOLC

MISKOLCI EGYETEM • TUDÁS ÉS KÖZDÖRÖG CAMPUS

KREATÍV RÉGIÓ/ CREATIVE REGION

**A Creative Region III.
(Kulturális és társadalmi innovációk,
fenntarthatóság és kreatív turizmus)
projekt keretében megrendező workshop
absztraktkötete/ Abstracts of the workshop
organized within the framework of the project
Creative Region III.
(Cultural and social innovations,
sustainability and creative tourism)**

Szerkesztette:
Szabó-Tóth Kinga/Edited by Kinga-Szabó-Tóth

ISBN 978-963-358-288-6

Tartalomjegyzék

Barna László: „Borsod megye apró gyöngye/szívemben laksz mindörökre”	1
László Barna: „Borsod megye apró gyöngye/szívemben laksz mindörökre”	3
Dobák Judit: Hol vannak a kavicsok?	5
Judit Dobák: Where Are The Pebbles?	7
Egri Tímea: Konfliktuskezelési módszerek, iskolai kortárs bántalmazás és a családon belüli bántalmazás jellemzőinek vizsgálata az Abaúji régióban	9
Tímea Egri: Investigating conflict management methods, peer abuse at school and in the family and the characteristics of domestic abuse in the Abaúji region	10
Faragó László: A pince, mint közösségi tér emlékezet	11
László Faragó: The cellar as a communal space of memory	13
Gyulai Éva: A szendrői uradalom a 16–18. században	15
Éva Gyulai: The Castle Manor of Szendrő from the 16th to the 18th centuries	17
Gyukits György: A vadásztársaságtól a nagycsaládig	19
György Gyukits: From Hunters’ Clubs to Large Families	21
Havasi Virág: A tomori cigányok küzdelmei	23
Virág Havasi: The struggles of the Gypsies in Tomor	25
Horváth Péter László: Az egyszerűen érthető nyelv szerepe az általános iskolai oktatásban	27
Péter László Horváth: The role of easy-to-understand language in primary school education	30
Jaskóné Gácsi Mária: Az óvoda fontossága a hátrányos helyzetű gyermek nevelésében és a fejlesztésében	33
Mária Jaskóné Gácsi: The importance of kindergarten in the education and development of disadvantaged children	35
K. Nagy Emese - Illésné Kovács Mária: Roma és nem roma szülők értékrendjének összehasonlítása az abaúji történelmi kistérségben – A család befolyásoló ereje a tanulók értékrendjének az alakulásában	37
Emese K. Nagy - Mária Illésné Kovács: Comparison of the values of Roma and non-Roma parents in the historical Abaúj microregion - The influencing power of the family in the development of students' values	39
K. Nagy Emese - Illésné Kovács Mária: Az Abaúji Kistérség iskoláiban végzett kérdőíves vizsgálat bemutatása	41
Emese K. Nagy - Mária Illésné Kovács: Presentation of the questionnaire survey conducted in the schools of the Abaúji Region	43
Mihályi Helga: Az Edelényi járás 10 települése lakosságának tudása, életmódja és erőforrásai a kérdőíves kutatás alapján	45
Helga Mihályi: Knowledge, lifestyle and resources of the population of the 10 settlement of micro-region of Edelény, based of questionnaire research	46
Osváth Andrea: Jókedvű idősek Boldván: A Dalárda Egylet bemutatása	47

Andrea Osváth: Cheerful elderly in Boldva: Presentation of the Dalárda Association	49
Rada János: Damak: Egy csereháti település kutatásának lehetőségei és tapasztalatai	51
János Rada: Damak: Opportunities and experiences of researching a settlement in the Cserehát	53
Sápos Aranka: Felső-Bodrogköz kulturális erőforrásai	55
Aranka Sápos: Cultural Resources of the Upper-Bodrogköz Region	57
Siskáné Szilasi Beáta: Nyomár és a Szathmáry Király család	59
Beáta Siskáné Szilasi: Nyomár and the Szathmáry Király family	61
Szabó-Tóth Kinga: Mentális térképek Borsodból	63
Kinga Szabó-Tóth: Mental maps from Borsod	65
Szepessy Péter: Rejtőzködés és társadalmi felejtés	67
Péter Szepessy: Hiding and social forgetting	69
Török Zsuzsanna - R. Nagy József: A vizuális rögzítés lehetőségei, esélyei, és kihívásai az Edelényi járásban	71
Zsuzsanna Török - József R. Nagy: Possibilities, opportunities and challenges of visual recording in the Edelény district	73

Barna László¹

egyetemi tanársegéd

Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Modern Filológiai Intézet, Német Nyelv- és

Irodalomtudományi Tanszék

laszlo.barna@uni-miskolc.hu

Borsod megye apró gyöngye/szívemben laksz mindörökre”

– Hegymeg község Szűcs Ilona, egy kortárs író- és költőné szemével

Szűcs Ilona egy kortárs író- és költőné, akit a magyar irodalom még nem fedezett fel magának, jóllehet változatos és meglehetősen színvonalas – eddig háromkötetes – irodalmi munkássága kitüntetett figyelmet érdemelne. A megjelent kötetek címei a következők: *Egyedüli reményem: Édesapám hadifogságának története* (SZÜCS 2016), *Élet-morzsák* (SZÜCS 2019) és *Bölcsőtől a sírig* (SZÜCS 2021).

Az előadás elsősorban – leíró módon – egy rövid biográfiát közöl, a Hegymegen született művész életének fontosabb állomásait mutatja be, miközben egy-egy kötetét ki is emeli. A felszólalás Szűcs Ilona összegző és legkiforrottabb írásának tartott *Bölcsőtől a sírig* műfaját is igyekszik meghatározni, amelynek nemcsak narratíváját tekintve speciális a nézőpontja, hanem az olvasói percepciót könnyebbé tevő, illusztráló képi–lírikus–próza elemek váltakozása is jellemez, ugyanis a szerző gyermekkorának fontosabb fejezeteit olyan prózában írja meg, melynek formáját számos alkalommal rímes versekkel és képekkel töri meg. Az egzakt műfajdefiníció megadása ekképp szinte lehetetlen, a prezentáció mégis felvet néhány lehetséges, a líra és az epika műnemei között álló, kevert műfaji meghatározást.

A szerző összes írásában szülőfalujának, Hegymegnek a képe ugyancsak megismerszik, ami – ha közvetett módon is, de – az 1957 és 1964 közötti időszak településtörténetéhez, valamint településjellemzőihez szubjektív, ám helyi, belső perspektívából szintén hozzájárul.

Továbbá szó esik a jelenről is: jelesül hogy a szerző ma hogyan kötődik Hegymeghez, milyen dinamikus viszonyt ápol szülőfalujával, milyen módokon határozza meg annak kulturális életét, illetve kiemelkedő jótékonyági tevékenységéről is beszélek, amelyet még mindig töretlen kedvvel és lelkesedéssel végez.

Azt gondolom, fontos külön fókuszálni Szűcs Ilona munkásságának eddigi népszerűsítő alkalmaina, recenzióira, amelyeknek a száma igen csekély (ld. a bibliográfia vonatkozó tételeit), ráadásul a megjelent kötetek darabszámai sem nagyok, így féltő, hogy erősebb kritikai reflexió hiányában elvész ez az érték.

A dolgozat nem titkolt szándéka tehát, hogy Szűcs Ilonára, Hegymeg község szülőföldjére és munkásságára irányítsa az olvasók, illetve az irodalomtörténeti diskurzus figyelmét.

¹ A tanulmány a Tématerületi Kiválósági Program 2021 – Nemzeti kutatások alprogram keretében, a TKP2021-NKTA-22 azonosítási számú Creative Region III. projekt részeként, az NKFIH támogatásával valósult meg.

BIBLIOGRÁFIA

GÁRDONYI 1959

GÁRDONYI Géza: *Egri csillagok*. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1959.

GÁRDONYI 1964

GÁRDONYI Géza: *Isten rabjai*. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1964.

HEGYI 2017

HEGYI Erika: Az a keserves harminckilenc hónap. *Észak-Magyarország*, 2017.04.04., 5.

HEGYMEG HONLAPJA

Hegymeg község honlapja. Letöltve: <http://www.hegymeg.hu/> (2022.11.08.)

SZABÓ 1957

SZABÓ Lőrinc: *Tücsökzene: Rajzok egy élet tájairól*. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1957.

SZÚCS 2014

SZÚCS Ilona: Ünnepre hangolódva. *Észak-Magyarország*, 2014.12.20., 2.

SZÚCS 2015

SZÚCS Ilona: Karácsonyvárás. *Észak-Magyarország*, 2015.12.05., 2.

SZÚCS 2016

SZÚCS Ilona: *Egyedüli reményem: Édesapám hadifogságának története*. Miskolc, Könyvműhely, 2016.

SZÚCS 2019a

SZÚCS Ilona: *Élet-morzsa*k. Miskolc: Irodalmi Rádió, 2019.

SZÚCS 2019b

SZÚCS Ilona: Költőien az örök otthonról. *Észak-Magyarország*, 2019.03.11., 7.

SZÚCS 2021

SZÚCS Ilona: *Bölcsőtől a sírig*. Miskolc, ME Sokszorosító Üzeme, 2021.

ZSOLDOS–ZSOLDOS 2019

ZSOLDOS Árpád–ZSOLDOS Adrienn: Szűcs Ilona: *Élet-morzsa*k könyvbemutató. Irodalmi Rádió. letöltve: <https://irodalmiradio.hu/2019/03/13/szucs-ilona-eletmorzsak-konyvbemutato/> (2022.11.08.)

László Barna²

assistant lecturer

University of Miskolc, Faculty of Arts, Department of Department of German Language and Literature

laszlo.barna@uni-miskolc.hu

„Borsod megye apró gyöngye/szívemben laksz mindörökre”

– The village Hegymeg from the perspective a contemporary author and poet,
Ilona Szűcs

Ilona Szűcs is a contemporary female author and poet, whom the Hungarian literature hasn't discovered for itself yet, although her diverse and high-standard literary activity is worth for special attention. The titles of Ilona Szűcs' books are: *Egyedüli reményem: Édesapám hadifogságának története* (SZÜCS 2016), *Élet-morzsák* (SZÜCS 2019) és *Bölcsőtől a sírig* (SZÜCS 2021).

The presentation starts – in a descriptive way – with a short biography: it shows the most important stages of the life of the writer born in Hegymeg, while some of her volumes get highlighted as well. The presentation also tries to define the genre of *Bölcsőtől a sírig*, which is considered Ilona Szűcs's most mature and summative writing. Not only does it have a special point of view in terms of its narrative, but it is also characterized by the alternation of illustrative pictorial-lyrical-prose elements that make the reader's perception easier. Given that the author writes the most important chapters of her childhood in prose, the form of which is broken many times with rhyming poems and images. It is thus almost impossible to give an exact genre definition, but the presentation suggests some possible mixed genre definitions between the genres of lyric and epic.

Likewise, in the writings of the author, the picture of her native village appears, which also contributes – even if in an indirect way – to the description of the settlement characteristics of the time period between 1957 and 1964 from a subjective, yet local, inner perspective.

Furthermore, the present is also discussed: it becomes clear how the author is connected to Hegymeg today, what dynamic relationship she maintains with her native village, and in what ways she defines its cultural life. I am also talking about her outstanding charity work, which she still does with unbroken enthusiasm.

I think, it is important to focus specifically on the promotion occasions and reviews of Ilona Szűcs' work, the number of which is very small (see the relevant items of the bibliography). In addition, the numbers of her published volumes are not large either, so it is feared that this value will be lost in the absence of stronger critical reflection.

A not hidden intention of the study is furthermore to draw the attention of the readers and the discourse of literary history to Ilona Szűcs, the born of village Hegymeg, and to her activity.

² The study was realized within the framework of the Topic Excellence Program 2021 - National research sub-programme, Creative Region III, identification number TKP2021-NKTA-22 with the support of NKFIH.

BIBLIOGRAPHY

GÁRDONYI 1959

GÁRDONYI, Géza: *Egri csillagok*. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1959.

GÁRDONYI 1964

GÁRDONYI, Géza: *Isten rabjai*. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1964.

HEGYI 2017

HEGYI, Erika: Az a keserves harminckilenc hónap. *Észak-Magyarország*, 2017.04.04., 5.

HOME PAGE OF HEGYMEG

Homepage of village Hegymég. Downloaded: <http://www.hegymeg.hu/> (2022.11.08.)

SZABÓ 1957

SZABÓ, Lőrinc: *Tücsökzene: Rajzok egy élet tájairól*. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1957.

SZÚCS 2014

SZÚCS, Ilona: Ünnepre hangolódva. *Észak-Magyarország*, 2014.12.20., 2.

SZÚCS 2015

SZÚCS, Ilona: Karácsonyvárás. *Észak-Magyarország*, 2015.12.05., 2.

SZÚCS 2016

SZÚCS, Ilona: *Egyedüli reményem: Édesapám hadifogságának története*. Miskolc, Könyvműhely, 2016.

SZÚCS 2019a

SZÚCS, Ilona: *Élet-morzsa*k. Miskolc: Irodalmi Rádió, 2019.

SZÚCS 2019b

SZÚCS, Ilona: Költőien az örök otthonról. *Észak-Magyarország*, 2019.03.11., 7.

SZÚCS 2021

SZÚCS, Ilona: *Bölcsőtől a sárga*. Miskolc: ME Sokszorosító Üzeme, 2021.

ZSOLDOS–ZSOLDOS 2019

ZSOLDOS, Árpád– ZSOLDOS, Adrienn: Ilona Szűcs: *Élet-morzsa*k könyvbemutató. Irodalmi Rádió. Downloaded: <https://irodalmiradio.hu/2019/03/13/szucs-ilona-eletmorzsak-konyvbemutato/> (2022.11.08.)

Dobák Judit³

egyetemi docens

Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Kulturális és Vizuális Antropológiai Tanszék

judit.dobak@uni-miskolc.hu

Hol vannak a kavicsok?

Zsidó emlékezet az Edelényi járásban

Az Észak-magyarországi zsidóság emlékhelyei néhány tájegységre korlátozódtak az elmúlt évtizedekben. A Tokaj-hegyaljai zsidóság emlékhelyei nagy publicitást kaptak: Olaszliszka, Bodrogkeresztúr, Tokaj, Mád településeken számos épített műtárgy, épület, zárandokhely, felirat gondoskodik arról, hogy a település emlékezetében megőrizze a korábban itt élő családok emlékét. A világhírű zárandokhelyekre évfordulókon ezrek jelennek meg, az emlékművek, a zsidó temetők gondozottak, ma is aktív közösség ápolja a csodarabbik és rajtuk keresztül egy közösség emlékét.

Az Edelényi járás területén közel ezer fős zsidó népesség élt a 19-20. század fordulóján, amely az akkori társadalom 5,5 százalékát jelentette. Ez az arány megegyezik az országos adatokkal, 1940-re ez a szám töredékére csökkent, fálvanként néhány főt regisztráltak az 1940-es népszámlálás idején. 1944. májusában az edelényi, majd a miskolci gettókba a még itt maradt zsidó családok tagjait mind elhurcolták.

A vizsgált három település: Balajt, Damak, Szendrő társadalmában a zsidóság aktívan jelen volt az 1880-as népszámlálás adatai szerint. Szendrő lakosságának 9 százaléka volt izraelita vallású, Balajton és Damakon néhány izraelita vallású személyt regisztráltak.

A magyarországi második világháborús zsidó áldozatokkal a társadalmi emlékezet nem bánt jól, számos emlékmű még csak nem is utal arra, hogy a háború veszteségei között zsidó személyek is voltak. Az emlékműállítás ezen szokása csak a rendszerváltás éveiben oldódott, amikor megjelentek az első kiadványok, holokauszt áldozatoknak emléket állító szobrok, emlékhelyek.

A vizsgált három településen is kevés nyomát találjuk ezen emlékezetnek. Fogódzót a helyi társadalomról a temetők jelenthetnek, amelynek térképi ábrázolása segítheti a kutatót az elindulásban. Mindhárom településen volt zsidó temető. Szendrőben jól datált, zárt, a helyi értéktárban szereplő elem a zsidó temető. Damakon szépen körbekerített, de leromlott állagú kapu mögött találjuk a sírkertet, amelyet nem látogatásra szántak. Mindkét temető a településből kifutó út mentén található, amely a település arculati könyvében is helyet kap. Balajton a helyiek nem is tudnak a településen található zsidó temetőről, csak nyilvántartások részleges adatai utalnak arra, hogy a temető létezik.

³ A tanulmány a Tématerületi Kiválósági Program 2021 – Nemzeti kutatások alprogram keretében, a TKP2021-NKTA-22 azonosítási számú Creative Region III. projekt részeként, az NKFIH támogatásával valósult meg.

Szendrőn zsinagóga, jesiva és rituális fürdő is létezett, amelyet ma már nem láthat bárki, magánházak épületeinek szegletében, pincékben találjuk nyomát a helyi társadalom közel egytizedét adó zsidó közösség épített örökségének.

A kutatás folytatásaként az Edelényi járás további emlékeit is vizsgálat tárgyává kell tenni, különösen azért, mert a vidéki, különösen a néhány száz fős települések esetében a zsidó emlékek végleg eltűnhetnek.

Milyen emléket ápolnak ezek a települések a helyi zsidóságról, hogyan jelenik meg a helyi emlékezetben a társadalom ezen elveszett része?

A kutatás egyfajta vizuális leltárként sorra veszi azokat a tárgyi emlékeket, amelyek megmaradtak az itt élő zsidó családok emlékeként.

Judit Dobák⁴

associate professor

University of Miskolc, Faculty of Arts, Department of Cultural and Visual Anthropology

judit.dobak@uni-miskolc.hu

Where Are The Pebbles?

Jewish Memory in the Edelény District

The memorial sites of the Jewish community in Northern Hungary have been limited to a few regions in recent decades. The memorial sites of the Jewish community in Tokaj-Hegyalja have received a lot of publicity: in the settlements of Olaszliszka, Bodrogkeresztúr, Tokaj and Mád, numerous monuments, buildings, pilgrimage sites and inscriptions ensure that the remembrance of the families who lived here in the past is preserved in the memory of the settlement. Thousands of people come to the world-famous pilgrimage sites on anniversaries, the monuments and Jewish cemeteries are well-kept, and there is still an active community that cherishes the memory of the miraculous rabbis and, through them, of a community.

At the turn of the 19th and 20th centuries, the Edelényi district had a Jewish population of nearly a thousand, representing 5.5% of the population at the time. This figure is in line with the national figures, but by 1940 it had fallen to a fraction of the previous figure, with only a few people per village recorded in the 1940 census. In May 1944, the members of the remaining Jewish families were all deported to the ghettos of Edelény and then Miskolc.

According to the data of the 1880 census, Jews were active members of the society of the three surveyed settlements of Balajt, Damak and Szendrő. 9 percent of the population of Szendrő were Israelites, while in Balajt and Damak a few Israelites were also registered.

The Jewish victims of the Second World War in Hungary did not receive a proper commemoration in social remembrance, as several monuments do not even mention that Jewish people were also amongst the casualties of the war. This custom of memorialisation was only resolved in the years after the change of regime, when the first publications, statues and memorials commemorating the victims of the Holocaust emerged.

In the three surveyed municipalities, there are also few traces of this commemoration. A clue to local society can be found in the cemeteries, the cartographic representation of which can help the researcher to get started. All three settlements had Jewish cemeteries. In Szendrő, the Jewish cemetery is a well-dated, enclosed element of the local heritage. At Damak, the graveyard is carefully fenced but situated behind a deteriorated gate and is not intended for visitors. Both cemeteries are located along the road leading out of the village, which is included in the village's registry of architectural heritage. The inhabitants of Balajt are not even aware of the existence of a Jewish cemetery in the settlement, only partial records indicate that the cemetery actually exists.

⁴ The study was realized within the framework of the Topic Excellence Program 2021 - National research sub-programme, Creative Region III, identification number TKP2021-NKTA-22 with the support of NKFIH.

In Szendrő there was a synagogue, a yeshiva and a ritual bath too, which are no longer accessible to the public; the traces of the architectural heritage of the Jewish community, which made up almost a tenth of the local population, can be found in the recesses and cellars of private residences.

As a continuation of the research, other monuments in the Edelény district should be investigated, especially since in rural settlements, especially in those with only a few hundred inhabitants, Jewish monuments may disappear forever.

What memories do these settlements have of local Jewry, how is this lost part of society represented in local remembrance?

The research takes a form of a kind of visual inventory listing the physical relics that have survived as memories of the Jewish families who once lived there.

Egri Timea⁵

egyetemi docens, intézeti tanszékvezető

Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Tanárképző Intézet Gyógypedagógiai Intézeti Tanszék
timea.egri@uni-miskolc.hu

Konfliktuskezelési módszerek, iskolai kortárs bántalmazás és a családon belüli bántalmazás jellemzőinek vizsgálata az Abaúji régióban

A köznevelési intézményekben, valamint az egyre inkább fejlődő digitális médiában megjelenő bántalmazásokkal, illetve az iskolai kortársbántalmazásokkal kapcsolatos esetek egyre szélesebb körben hívják fel a figyelmet a bántalmazás, a zaklatás jelenségére, különös tekintettel az iskolai kortársbántalmazásra, valamint a családon belüli szinten történő zaklatásra, bántalmazásra is. A tanárok, tanítók, gyógypedagógusok, fejlesztőpedagógusok, pedagógiai munkát segítő szakemberek, sőt, már a korábbi életkor tekintetében az óvodapedagógusok is egyre súlyosabb mértékű problémákról, konfliktusokról, bántalmazásokról, agresszióról számolnak be. Különösen a nemzetközi kutatásokban kapott figyelmet az utóbbi huszonöt évben a kortársbántalmazás problémája, valamint az iskolai agresszió belüli a bullying jelensége, melyet általános és középiskolás korú tanulók és fiatalok körében egyaránt vizsgáltak. Ugyanakkor fontos kimondani, hogy ezzel szemben mind nemzetközi, mind hazai szinten még mindig kevés kutatás ismeretes a hátrányos- és halmozottan hátrányos helyzetű, valamint sajátos nevelési igényű tanulók körében végzett iskolai agresszió, konfliktuskezelési módok feltérképezéséről.

Az agresszió feltárására, komplex kezelésére azért van szükség, hogy a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű és/vagy sajátos nevelési igényű tanulók problémáikhoz illeszthető megfelelő, bio-pszicho-szociális és kulturális szempontokat egyaránt figyelembe vevő komplex rövid- és hosszú távú agressziókezelő és konfliktuskezelő programok legyenek kidolgozhatóak a többségi oktatási intézményben tanuló fiatalok és a sajátos nevelési igényű tanulók számára is a kortársbántalmazás és családon belüli bántalmazás redukciója, csökkentése, prevenciója céljából.

Az Abaúji régióban fontos a speciálisan képzett szakemberek és megfelelő módszertan alkalmazása. Nagy problémát jelent, hogy sok esetben a beavatkozás akkor történik meg egy – egy oktatási intézményen belül, amikor a probléma már megtörtént, súlyos mértékű károkat okozott a napi szintű zaklatás a bántalmazott tanulók körében. Ezért természetesen a prevenció mellett a megfelelő intervenciók lehetőségeire is fel kell hívni a szakemberek figyelmét, valamint fel kell „vértetni” őket olyan hatékony módszertani tudással, ami segít a probléma megoldásában. Ehhez kíván a jelen kutatás olyan kutatási eredményeket feltárni és bemutatni, amely hosszú távon tudja hatékony módon segíteni a szakemberek munkáját.

⁵ A tanulmány a Tématerületi Kiválósági Program 2021 – Nemzeti kutatások alprogram keretében, a TKP2021-NKTA-22 azonosítási számú Creative Region III. projekt részeként, az NKFIH támogatásával valósult meg.

Tímea Egri⁶

associate professor, department director

University of Miskolc, Faculty of Humanities, Teacher Training Institute, Institute Department of Special Education

timea.egri@uni-miskolc.hu

Investigating conflict management methods, peer abuse at school and in the family and the characteristics of domestic abuse in the Abaúji region

In public education institutions, as well as in the ever-developing digital media, cases related to abuse and peer abuse at school are increasingly drawing attention to the phenomenon of abuse and bullying, with particular regard to peer abuse at school, as well as bullying and abuse occurring within the family. Teachers, special teachers, developmental teachers, professionals assisting in pedagogic work, and even kindergarten teachers report increasingly serious problems, conflicts, abuse, and aggression at an earlier age. In the last twenty-five years, the problem of peer abuse, as well as the phenomenon of bullying within school aggression, has received particular attention in international research, which has been investigated both among primary and secondary school-aged students and young people. At the same time, it is important to state that, on the other hand, there is still a few research on the mapping of school aggression and conflict management methods among disadvantaged and cumulatively disadvantaged students, as well as students with special educational needs, both at the international and domestic level.

In order to develop complex short- and long-term aggression management and conflict management programs that take into account both bio-psycho-social and cultural aspects and can be adapted to the problems of disadvantaged and cumulatively disadvantaged students and/or students with special educational needs and can also be developed for young people studying in mainstream educational institutions and students with special educational needs in order to reduce and prevent peer abuse and domestic abuse, the exploration and complex treatment of aggression is necessary.

It is important to use specially trained professionals and appropriate methodology in the Abaúji region. It is a big problem that, in many cases, the intervention takes place within an educational institution, when the problem has already occurred, and the daily harassment among the abused students has caused serious damage. Therefore, of course, in addition to prevention, the attention of the specialist should also be drawn to the appropriate intervention options, as well as they should have effective methodological knowledge that helps to solve the problem. The current research aims to reveal and present research results that can effectively help the work of professionals in long term.

⁶ The study was realized within the framework of the Topic Excellence Program 2021 - National research sub-programme, Creative Region III, identification number TKP2021-NKTA-22 with the support of NKFIH.

Faragó László⁷

egyetemi adjunktus

Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete
farago.laszlo@uni-miskolc.hu

A pince, mint közösségi tér emlékezet

Hangácson az egyik közösségi tér a falu határában lévő Rákóczi-pince. Községi térnek tekintem azt a fizikailag is jól körülhatárolható területet, ahol a településen élők közül többen, spontán vagy valamilyen rituáléhoz kötve találkoznak és a csoport tagjai között diskurzus alakul ki. Ráadásul az itt artikulálódó narratív emlékezet hozzájárul a falu kulturális evolúciójához, fenntartja a kapcsolatot a település már nem megélhető történelme és a kommunikatív visszatekintése között.

A Rákóczi-pincét azért tekintem közös nevezőnek, mert a tufába vájt tároló megőrizte az elmúlt századok lenyomatait: a pince falát száz és száz felirat, vagy bevésés borítja, sajnos ezek gyakran egymást is átfedik. A tervezett kutatás egyik kiinduló pontja, célja az volt, hogy sikerüljön megőrizni a múlt egy meglehetősen ritka lenyomatát. A pince jelenleg is használatban van, szerencsére azonban friss karcokat nem találtam. Így aztán legalább olyan tekintetben nyugodtak lehetünk, hogy nem rongálják tovább az évszázados üzeneteket.

A kutatás első lépéseként több ezer fotót készítettünk R. Nagy Józseffel: dokumentáltuk a pincében fellelhető feliratokat. A fotók egyébként úgy készültek, hogy a megvilágítás és a felvétel perspektívája bemutassa az akár több rétegben egymáson lévő üzeneteket is, láthatóvá szerettük volna tenni a kevésbé olvasható szövegeket is. A vizsgálat során a feliratok dátumát rögzítem és azok közös halmazait keresem majd. Érdekel, hogy ezek a dátumok milyen szórást mutatnak. Az már megállapítható, hogy vannak olyan időszakok, amikor nem született egyetlen bejegyzés sem. Ez igazolja az interjúk során lejegyzett emlékezetet, hogy a pince a huszadik század közepén nem volt transzparens vagyis a bejáratát föld fedte, és csak a múlt század utolsó harmadában ásták ki ismételten. Egyébként erre utal a Rákóczi-pince bejárata is, amely téglából kirakott, nem pedig az itt szokásos fából faragott ajtónyílás.

Természetesen a vizsgálatnak ki kell terjednie a borospince írott és beszélt történetére is. A hely elnevezése, jelesül a Rákóczi-pince utalhat a keletkezés idejére is. A legrégebb feliratok a XVIII. század elejéről valók, bár az egyik fotón egy XVII. század elejéről származó dátum is felsejlik, azonban ez lehet egy későbbi bejegyzés elmosódása vagyis a hatos szám helyett inkább nyolcast kell rögzíteni. Mondom, ennek tisztázása is a tanulmány feladata, mint ahogy a szövegek nyelvezete, a tartalmi elemek, a bejegyzésekhez kapcsolódó rituális tartalmak.

Érdekes lesz megvizsgálni a pincefalba karcolt nevek földrajzi kötődését, a hozzájuk kapcsolható narratívákat. Kétségtől elvonható kapcsolat fedezhető fel a pince, a pincében található szövegek és Hangács között. A faluban volt a Szathmáry Király család egyik ágának birtokközpontja. Az egyik, pincében található 1841-ben keltezett bejegyzés szerint Szathmáry

⁷ A tanulmány a Tématerületi Kiválósági Program 2021 – Nemzeti kutatások alprogram keretében, a TKP2021-NKTA-22 azonosítási számú Creative Region III. projekt részeként, az NKFIH támogatásával valósult meg.

Király József Borsod alispánja is látogatta a pincét, amely akkoriban a család birtoka volt. A pince Rákóczihoz kötődésre utaló legendák alapja az lehet, hogy Szathmáry Király Miklós a szabadságharc egyik katonai vezetője volt, az ő fia Szathmáry Király Ádám pedig előbb Rákóczi apródja, majd a bujdosás során a fejedelem egyik bizalmasa, emlékeinek naplószerű lejegyzője volt. A Szathmáry Király család nevéhez egyébként a település másik meghatározó közösségi tere, a mai református templom is szervesen kötődik. A Szathmáry Király család hangácsi birtokközpontját, a település egyik dombján épült kastélyt 1880-ban a hangácsi közbirtokosság vásárolta meg. Mindezt akkor, amikor a család hangácsi ága utód nélkül kihalt. A közbirtokosság az épületet átadta a hangácsi egyháznak, amely XIX. század utolsó fertályán templommá alakítja és iskolát is épít az udvarán.

László Faragó⁸

senior lecturer

University of Miskolc, Faculty of Humanities, Institute of Anthropological and Philosophical Studies
farago.laszlo@uni-miskolc.hu

The cellar as a communal space of memory

One of the community spaces in Hangács is the Rákóczi cellar at the edge of the village. I consider a community space to be a physically well-defined area where several people living in the settlement meet spontaneously or in a ritualistic way and where a discourse develops between the members of the group. In addition, the narrative memory articulated there contributes to the cultural evolution of the village, maintaining the link between its history, no longer lived, and its communicative retrospect.

I consider this wine cellar be a common denominator because the storage that had been carved into the tufa preserved the imprints of past centuries: the walls of the cellar are covered with hundreds and hundreds of inscriptions or engravings, unfortunately often overlapping one another. One of the starting points of the planned research was to preserve a rather rare trace of the past. The cellar is currently in use, however, no fresh scratches were found. So at least we can be sure that the centuries-old messages are not being further vandalized.

As a first step in the research, I took thousands of photos with József R. Nagy: we documented the inscriptions found in the cellar. The photos were taken in such a way that the lighting and the perspective of the shot would show the messages, even if they were superimposed on each other in several layers, and we wanted to make the less legible texts visible. I will record the date of the inscriptions and look for similar sets of them. I am interested to see the range of these dates. It is already clear that there are periods when no inscriptions were made. This confirms the memory recorded during the interviews that the cellar was not transparent in the mid-twentieth century, i.e. its entrance was covered with earth, and that it was only in the last third of the last century that it was repeatedly excavated. The entrance to the Rákóczi cellar, which is made of brick rather than the usual wooden doorway, is a further indication of this.

Of course, the investigation must also cover the written and oral history of the wine cellar. The name of the place, Rákóczi-pince, may also refer to the time of its origin. The oldest inscriptions date from the early 18th century, although one of the photographs shows a date from the early 17th century, but this may be a blurring of a later entry, i.e. the number eight should be recorded rather than six. I say, it is the task of the study to clarify this, as well as the language of the texts, the content elements and the ritual content associated with the entries.

It will be interesting to examine the geographic attachment of the names scratched into the cellar wall, the narratives that can be associated with them. A link can undoubtedly be discovered between the cellar, the texts in the cellar and Hangács.

⁸ The study was realized within the framework of the Topic Excellence Program 2021 - National research sub-programme, Creative Region III, identification number TKP2021-NKTA-22 with the support of NKFIH.

The village was the centre of the estate of one of the branches of the Szathmáry Király family. According to an entry in the cellar dated 1841, József Szatmáry Király, the deputy landsteward of Borsod, visited the cellar, which was then the family estate. The legends linking the cellar to Rákóczi may be based on the fact that Miklós Szathmáry Király was one of the military leaders of the War of Independence, and his son Ádám Szathmáry Király was first Rákóczi's apprentice and then, during his exile, one of the prince's confidants, a diary-like recorder of his memories. The name of the Szathmáry Király family is also linked to the other important community building of the settlement, the present-day Reformed Church. In 1880, the mansion of the Szathmáry Király family, the centre of the Hangács estate, built on one of the settlement's hills, was purchased by the Hangács commune. This was at a time when the Hangácsi branch of the family was dying out without a descendant. The landowner handed the building over to the Church of Hangács, which converted it into a church and built a school in the courtyard in the late 19th century.

Gyulai Éva⁹

egyetemi docens

Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Történettudományi Intézet

gyulai.eva@uni-miskolc.hu

A szendrői uradalom a 16–18. században

A Borsod vármegyei Szendrő várához tartozó középkori uradalom – így Abod, Borsod, Csehi, Edelény, Galvács, Lád, Martonyi, Meszes, Sáp falvak – 1549-ben még a nagyhatalmú Bebek család kezén vannak, de 1566-ban a szendrői vár, s ezzel a hozzá tartozó birtokok királyi tulajdonba kerülnek, megkezdődik a vár végvárrá való kiépítése és az uradalom királyi-kamarai korszaka. A kamarai adminisztráció a 16. század utolsó harmadától a szendrői uradalmat mintegy rezervoárnak használja, Felső-Magyarország minden olyan birtokát, amely a királyhoz kerül, ideiglenesen vagy véglegesen a szendrői uradalomhoz csatolják. Az uradalom birtokaiból a 16. század második felében már számos falu az oszmán hatalomnak is adózik (Csehi, Galvács, Edelény, Sáp, Szendrőlád, Abod, Pálfalva), több helység pedig már elnéptelenedett településként szerepel az összeírásokban (Csehi, Galvács, Kurittyán); ugyanakkor 1600 körül Edelényt és a szomszédos Sáp falut Rákóczi Zsigmond zálogbirtokként elnyeri az uralkodótól MNL OL UeC 90/9).

Az uradalom falvainak zálogbérletbe adását a kamara a 17. században is folytatta, 1646-ban Wesselényi Ferenc (1605–1667) 13 ezer rhénes (rajnai) forintot fizetett az uradalomért, de Szendrő mint végvár főkapitányai (Csáky István, Szunyogh Gáspár, Wesselényi László) is elnyerték a birtoklás ideiglenes jogát. Az 1600 körül felépült Felsővár végvárként királyi joghatóság alatt maradt, míg az Alsóvár lett az uradalom birtokkomplexumának központja. 1652-ben Srankó Imre provizor készített összeírást a szendrői uradalomról (MNL OL UeC 24/80/a), ekkor az alábbi Gömör és Borsod vármegyei helységek tartoztak: Szendrő, Gömör (ma: Gemer, Szlovákia) és Rudabánya mezővárosok, Kövi, Szirk, Nandrás, Gömörárkos, Turcsok, Lice (ma: Kameňany, Nandraž, Sirk, Turčok, Rákoš, Licince; Szlovákia), Abod, Szuhogy, Nyárad, Telekes falvak, illetve: Borsodban Csehi, Galvács, Kurittyán, Gömörben pedig Veresvágás és Turdosó puszták, valamint részbirtok Pusztakazincon.

A szendrői uradalom utolsó zálogbérelője, a Bécsújhelyen kivégzett Zrínyi Péter (1621–1671) halála után jószágait konfiskálják, így a szendrői uradalom is visszakerül a kamarához, amely a rendi ellenállásban résztvevő nemesektől elkobzott birtokokat a szendrői uradalomhoz csatolja, így az abaúji Csereháton birtokos Fáy Lászlótól elvett jószágokat is (MNL OL 9/35/c).

A török háborúk után, 1690-ben Szendrőt és uradalmát (így Szendrő mezővárost, Csehi, Alsó- és Felsőgalvács pusztákat, illetve Abod falut is) örökös adománybirtokként nyerte el gróf Csáky István országbíró (1635–1690), aki nagy reményeket fűzött az uradalom fejlesztéséhez, az Alsóvár helyén kastélyt kezdett építtetni, a majorságot és jobbágyi gazdaságokat is fejlesztette. Örökösei Szendrőt rezidenciának használták, mint katolikus kegyurak a 17.

⁹ A tanulmány a Tématerületi Kiválósági Program 2021 – Nemzeti kutatások alprogram keretében, a TKP2021-NKTA-22 azonosítási számú Creative Region III. projekt részeként, az NKFIH támogatásával valósult meg.

században alapított ferences templomot a 18. században plébániává fejlesztették, ahol Csáky István unokája, az uradalom birtokosa, valamint jószágigazgatója – Csáky Antal gróf (1702–1764) és lipstini-selyebi Tiszta Pál (1717–1777) – egymás mellett állítottak oltárt.

BIBLIOGRÁFIA

LEVÉLTÁRI FORRÁSOK

MNL OL UeC

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára E 156 – Urbaria et conscriptiones

BIBLIOGRÁFIA

GYULAI 2002

Gyulai Éva: A törökkori mezőváros társadalma és gazdálkodása. In: VERES László–VIGA Gyula (szerk.): *Szendrő monográfiája*. Szendrő, Szendrő Város Önkormányzata, 2002. 165–226.

GYULAI 2003

GYULAI Éva: „Virgina és veresgyörgy” – A szendrői Alsóvár és majorság 1697. és 1716. évi inventárium. A Herman Ottó Múzeum Évkönyve XLII. 2003. 265–282.

GYULAI 2022

GYULAI Éva: A szendrői Loreto-oltár és a lipstini-selyebi Tiszta család. *Történelem és Muzeológia – Internetes Folyóirat Miskolcon* 7/1–2. 2022. (Megjelenés alatt)

Éva Gyulai¹⁰

associate professor

University of Miskolc, Faculty of Humanities, Institute of History

gyulai.eva@uni-miskolc.hu

The Castle Manor of Szendrő from the 16th to the 18th centuries

The medieval Manor of Szendrő Castle in Borsod County—including among others the villages of Abod, Borsod, Csehi, Edelény, Galvács, Lád, Martonyi, Meszes, Sáp—were still in the hands of the powerful Bebek family in 1549, but in 1566 Szendrő Castle, and thus the properties belonging to it become royal property. The reconstruction of the castle into a border fortress begins, as well as the Royal Chamber era of the manor. Since the last third of the 16th century, the chamber administration has used this manor as a kind of estate reservoir, all the estates of Upper Hungary that come to the king's possession are temporarily or permanently attached to it.

In the second half of the 16th century, a number of villages from the manor's estates paid tribute to the Ottoman power (Csehi, Galvács, Edelény, Sáp, Szendrőlád, Abod, Pálfalva), and several localities are already listed as depopulated settlements in the censuses (Csehi, Galvács, Kurittyán); at the same time, around 1600, Sigismund Rákóczi received Edelény and the neighboring Sáp villages as a pledge from the ruler (MNL OL UeC 90/9). The chamber continued to lease the villages of the manor in the 17th century, in 1646 Ferenc Wesselényi (1605–1667) paid 13,000 Rhenish forints for the manor, but Szendrő's chief captains (István Csáky, Gáspár Szunyogh, László Wesselényi) were also granted the temporary right of possession. The Upper Castle, built around 1600, remained under royal jurisdiction as border fortress, while the Lower Castle became the center of the estate complex of the manor. In 1652 land-steward Imre Srankó made an inventory of the Szendrő manor (MNL OL UeC 24/80/a), at that time the following localities from the counties of Gömör and Borsod were included: market towns Szendrő, Gömör (today: Gemer, Slovakia) and Rudabánya, villages of Kövi, Szirk, Nandras, Gömörákos, Turcsok, Lice (today: Kameňany, Nandraž, Sirk, Turčok, Rákoš, Licince; Slovakia), Abod, Suhogy, Nyárád, Telekes, as well as wastelands Csehi, Galvács, Kurittyán, Veresvágás and Turdosó, as well as a partial estate in Pusztakazinc. After the death of Péter Zrínyi (1621–1671) as last tenant of the Szendrő manor executed in Wiener Neustadt, his goods were confiscated, so the Szendrő manor is also returned to the Royal Chamber, which annexed other estates confiscated from the nobles participating in the resistance of the estates to the Szendrő manor as well.

After the Turkish wars, in 1690, Count István Csáky (1635–1690), who had great hopes for the development of the estate, acquired Szendrő and its estate (including the market town of Szendrő, the wastelands of Csehi, Alsó- and Felsőgalvács, and the village of Abod) as a hereditary grant. The new possessor started to have a manor house built on the site of the Lower Castle, he also developed the manor and serf farms. His heirs used Szendrő as a residence, and the Franciscan church founded in the 17th century was developed by them as

¹⁰ The study was realized within the framework of the Topic Excellence Program 2021 - National research sub-programme, Creative Region III, identification number TKP2021-NKTA-22 with the support of NKFIH.

Catholic patrons into a parish in the 18th century, where István Csáky's grandson, the owner of the manor, as well as his land-steward —Count Antal Csáky (1702–1764) and Pál Tiszta of Lipstin-Selyeb (1717–1777)— set up their altars next to each other.

BIBLIOGRAPHY

GYULAI 2002

Gyulai, Éva: A törökkori mezőváros társadalma és gazdálkodása. [Society and management of market town Szendrő during the Turkish period] In: VERES, László–VIGA, Gyula (szerk.): *Szendrő monográfiája*. [Monograph of Szendrő]. Szendrő, Szendrő Város Önkormányzata, 2002. 165–226.

GYULAI 2003

GYULAI, Éva: „Virgina és veresgyörgy” – A szendrői Alsóvár és majorság 1697. és 1716. évi inventáriuma. [‘Virgina and veresgyörgy’ – The Inventories of the Lower Castle of Szendrő in the years of 1697 and 1716]. A Herman Ottó Múzeum Évkönyve XLII. 2003. 265–282.

GYULAI 2022

GYULAI, Éva: A szendrői Loreto-oltár és a lipstini-selyebi Tiszta család. *Történelem és Muzeológia – Internetes Folyóirat Miskolcon 7/1–2. 2022. (Megjelenés alatt)* [The Loreto Altar in Szendrő and the Family Tiszta of Lipstin-Selyeb. History and Museology – Internet Journal in Miskolc 7/1–2. 2022. (To be published)]

ARCHIVAL RECORDS

MNL OL UeC

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára E 156 – Urbaria et conscriptiones

Gyukits György¹¹

egyetemi adjunktus

Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Alkalmazott Társadalomtudományok Intézete
gyorgy.gyukits@uni-miskolc.hu

A vadásztársaságtól a nagycsaládig (A társadalmi tőke természete a helyi hatalomban)

A társadalmi tőkének jelentős szerepe lehet a helyi hatalomban. Kérdés, hogy egy elslumosodó térségben, mint a borsodi, ennek milyen sajátosságai vannak, az alábbiakban erre keressük a választ.

A társadalmi tőke gazdag és ellentmondásoktól sem mentes szakirodalmából (ORBÁN – SZÁNTÓ 2005, SIK 2012) a továbbiakban Granovetter nevéhez köthető un. erős és gyenge kötések valamint a hídszerű kapcsolatok fogalmára fogunk támaszkodni (GRANOVETTER 1973).

A helyi hatalmi elit egyik kulcsfontosságú szereplője a polgármester. A továbbiakban két – egy roma és egy nem roma - polgármester társadalmi tőkájének ismertetésével mutatunk rá a térség aprófalvas települési elitjének társadalmi tőkájében megmutatkozó markáns különbségekre.

A nem roma polgármester társadalmi tőkájének jellemzője a gyenge kötések és hídszerű kapcsolatok nagy száma, melynek háttérében egy vadásztársasági tagság áll. A vadásztársasági tagság révén a településétől távoli és igen befolyásos személyekkel teremthet közvetlen személyes kapcsolatot, továbbá a vadásztársaság révén támaszkodhat a vadásztársak kapcsolati hálójára is, ezek az un. hídszerű kapcsolatok.

A roma polgármester esetében induljunk ki abból, hogy az eddigi kutatások alapján az elslumosodó területeken élő romák társadalmi tőkájére az erős kötések a jellemzőek, különösen a család szerepe jelentős (MESSING – MOLNÁR 2011). A polgármester az erős kötések révén uralja a falut, értve ez alatt, hogy a családtagok meghatározó szerepet játszanak a településen élők boldogulásában, ugyanis a polgármesternek döntő befolyása van az önkormányzat erőforrásai felett, például ő dönt arról, ki kap közmunkát és ki nem, a felesége a boltos, ő adja a kamatoshitelt, a testvére az építési vállalkozó, szintén a foglalkoztatás területén meghatározó szereplő, mivel egyetlen vállalkozó a faluban. A társadalmi tőke ilyenén szerveződése nagyon kiszolgáltatott helyzetet teremt az itt élőknek, így a társadalmi tőke egyfajta közrossz (ORBÁN – SZÁNTÓ 2005).

A társadalmi tőke elmélete szempontjából érdekes kérdés, hogy kezdetben csak erős kapcsolatokra korlátozódó kapcsolati háló, hogyan gazdagodhat gyenge valamint hídszerű kapcsolatokkal? Ha a roma polgármester tagjává válna a vadásztársaságnak, minden bizonnyal nyílna rá módja. De más lehetőségek is vannak, mégpedig a térség felzárkóztató programjai révén, ugyanis ezeknél rendszerint előírják az önkormányzatok együttműködését,

¹¹ A tanulmány a Tématerületi Kiválósági Program 2021 – Nemzeti kutatások alprogram keretében, a TKP2021-NKTA-22 azonosítási számú Creative Region III. projekt részeként, az NKFIH támogatásával valósult meg.

de civil szervezet sem pályázhat a települési önkormányzat nélkül. Így a település szempontjából is fontos erőforrás a gyenge és hídszerű kapcsolatok révén megsokszorozódó társadalmi tőke, mely ebben a konstellációban egyfajta közjő (ORBÁN - SZÁNTÓ 2005).

BIBLIOGRÁFIA

GRANOVETTER 1973

GRANOVETTER, Mark Sanford: The strength of weak ties. *American Journal of Sociology*, 1973. Vol. 78. No. 6. 1360–1380. o.

MESSING– MOLNÁR 2011

MESSING Vera – MOLNÁR Emília: Bezáródó kapcsolati hálók: szegény roma háztartások kapcsolati jellemzői. in.: *Esély* 2011/5. 47-74. oldal.

ORBÁN -SZÁNTÓ 2005

ORBÁN Annamária -SZÁNTÓ Zoltán: Társadalmi tőke, *Erdélyi társadalom*, 2005/ 3. évfolyam 2. szám 55 - 70.

SIK 2012

SIK Endre: *A kapcsolati tőke szociológiája*, Budapest, Eötvös Kiadó, 2012.

Gyorgy Gyukits¹²

lecturer

University of Miskolc, Faculty of Humanities, Institute of Applied Social Sciences

gyorgy.gyukits@uni-miskolc.hu

From Hunters' Clubs to Large Families (The Role of Social Capital in the Local Government)

Social capital may have a significant role in local government. The question is what special features this may have in a region declining into slum status, like the Borsod Region. In our study we try to find the answer to this question.

Out of the abundant – and, sometimes, controversial - special literature related to social capital (ORBÁN - SZÁNTÓ 2005; SÍK 2012), in the following we are going to rely on Granovetter's concepts of strong and weak ties, and on those of bridge-like connections (GRANOVETTER 1973).

A key figure of the local government's elite is the mayor. In the following we are going to describe the social capitals of two mayors – a Roma one and a non-Roma one – and, by doing so, we try to show the striking difference between the social capitals of the elites in the region's small villages.

The social capital of the non-Roma mayor can be described by a great number of weak ties and bridge-like connections, which is based on being members of a hunters' club. Due to this membership they can establish direct and personal connections with persons of considerable influence far away from their settlement. Moreover, belonging to a hunters' club means that they can rely on the social network of the other hunters – these are the so-called bridge-like connections.

Considering the Roma mayor, on the other hand, the research findings available so far indicate that the social capital of the Roma population in the areas declining into slum status is characterised by strong ties: the role of the family is particularly strong (MESSING – MOLNÁR 2011). The mayor rules in the village by means of strong ties, which means that the family members play a determining role in the lives of the people living in the given settlement. This is because the mayor has a decisive influence over the distribution of the local government's resources. For example, he decides whether someone will or will not be involved in a public work project; his wife is the shop-keeper and she gives the usury loans; his brother is the construction entrepreneur – by being the only such one in the village, he is also a determining figure in the settlement. This type of arrangement of the social capital creates a vulnerable position for the population, and, as a consequence, we may consider the social capital a kind of public burden, in this case (ORBÁN - SZÁNTÓ 2005).

¹² The study was realized within the framework of the Topic Excellence Program 2021 - National research sub-programme, Creative Region III, identification number TKP2021-NKTA-22 with the support of NKFIH.

Considering the theory of social capital, it may be interesting to see how the connection network, which was initially based on strong ties only, can be supplemented by weak and bridge-like connections. If the Roma mayor became the member of a hunters' club, he would surely have the opportunity to establish such connections. However, there are other possibilities – by means of the regional development programs, because these programs usually demand the co-operation of the local governments. Also, the non-governmental organisations cannot apply for grants without the local government, either. This way, due to the weak and bridge-like connections, the increasing social capital can be a significant resource of the settlement which, in this form, serves for the interest of the public.

BIBLIOGRAPHY

GRANOVETTER 1973

GRANOVETTER, Mark Sanford: The strength of weak ties. *American Journal of Sociology*, 1973. Vol. 78. No. 6. 1360–1380. o.

MESSING– MOLNÁR 2011

MESSING, Vera – MOLNÁR, Emília: Bezáródó kapcsolati hálók: szegény roma háztartások kapcsolati jellemzői. in.: *Esély* 2011/5. 47-74. oldal.

ORBÁN -SZÁNTÓ 2005

ORBÁN, Annamária –SZÁNTÓ, Zoltán: Társadalmi tőke, *Erdélyi társadalom*, 2005/ 3. évfolyam 2. szám 55 - 70.

SIK 2012

SIK, Endre: *A kapcsolati tőke szociológiája*, Budapest, Eötvös Kiadó, 2012.

Havasi Virág¹³

egyetemi docens, intézeti tanszékvezető

Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Alkalmazott Társadalomtudományok Intézete
virinyo@gmail.com/virag.havasi@uni-miskolc.hu

A tomori cigányok¹⁴ küzdelmei

Tomor a rendszerváltás idején egy 300 fős falu volt, 22 romungro lakossal. A férfiak a helyi térszben, az asszonyok a varrodában dolgoztak. A cigányok állatokat tartottak, földet műveltek, akár a „parasztok”. Tomoron a tsz 1997-ben, a varroda 2003-ban zárt be. A cigányok ugyan kaptak földeket a tsz megszűnésekor, de azokat sajnálatos módon eladták. A föld hiánya mai napig akadályozza bizonyos terveik megvalósításának.

A térségben a rendszerváltást követően a cigányok felzárkóztatásának az első lökést az ELTE szociológus hallgatóinak Lakon zajló kutatótábora adta. Az egyik szociológus segítségével elkezdtek terveket szövögetni, közösségi programokat szervezgetni. Beindult egy cigány gyerekeket célzó tehetséggondozó program is, a térségből néhány cigány fiatal hetente médiaképzésre járt a fővárosba. A megszerzett médiatudásnak később sokféleképpen vették hasznát, pl. létrehozta egy roma hírügynökséget (Cserepressz), amely a mai napig tudósít a cigányok életéről. Tanodákban, drogprevenciós programokban pedagógiai eszközként használták-használják a média világát, és sok roma fiatal sajátította el a filmezés-dokumentumfilm készítés alapjait.

Az időközben (2002-ben) létrejött Rom Som Alapítvány sikerrel pályázott az Autónia alapítványhoz egy kecske projektre - ekkor már Tomorra, mivel a laki fiatal helyi cigány aktivista néhány rokonával Tomorra költözött. Az önkormányzattól bérelt földön sikeresen futott a projekt néhány évig, amikor is a legelőként használt földet visszavették tőlük. Ez idő alatt a cigányok rendbe tudták szedni házaikat, a gyerekeiket iskoláztatni tudták, megerősödött a helyi közösség. Az alapítvány tanodát is működtetett, de végül pénzügyi okok miatt megszűnt. Helyébe a Cserőke egyesület lépett 2007-ben. Ezt már önállóan hozták létre és működtették a tomori cigányok, köszönhetően az időközben lezajlott közösségfejlesztő és oktatási tevékenységeknek. A Közösségfejlesztők Egyesületének szakemberei rendszeresen jártak Tomorra, maguk a tomori fiatalok érettségit szereztek (digitális középiskolában), nonprofit menedzser és közösségfejlesztő képzéseken vettek részt, kitanulták a kőműves szakmát. Az egyesület és tagjai a térség cigány közösségeiben azóta is aktívan tevékenykednek, ösztönözték helyi kezdeményezések szárba szökkenését, olykor UNDP vagy EU által finanszírozott projekteken, máskor önkéntesként.

A környékbeli cigányokból verbuválódott Dorco band 2010 óta tradicionális cigány zenét játszik, melynek nem csak közösségépítő szerepe van, de időnként kiegészítő bevételt is hoz, illetve Tomor turisztikai vonzerejét fokozza.

¹³ A tanulmány a Tématerületi Kiválósági Program 2021 – Nemzeti kutatások alprogram keretében, a TKP2021-NKTA-22 azonosítási számú Creative Region III. projekt részeként, az NKFIH támogatásával valósult meg.

¹⁴ A tomoriak „cigányoknak” vallják magukat és nem romának.

A tomori cigányok jó híre sok vendéget vonzott a településre az idők folyamán, akik a helyiek házaiban szálltak meg. Ez adta az ötletet a 2012-ben megalakult szociális szövetkezet (Romama) tevékenységéhez, amely lakáséttermet működtet.

Az említett dinamikus folyamatokat a pandémia megtörte, a vendégek és a koncertlehetőségek száma lecsökkent. A településre időközben beköltöző, a helyiekétől eltérő mentalitással bíró cigány családok megterhelték a falu életét. A bemutatott folyamatok gyümölcse azonban az is, hogy a felnövekvő generáció ambiciózus, egyikük épp most kezdi főiskolai tanulmányait.

Virág Havasi¹⁵

associate professor, department director

University of Miskolc, Faculty of Humanities, Institute of Applied Social Sciences

virinyo@gmail.com/bolhflor@uni-miskolc.hu

The struggles of the Gypsies¹⁶ in Tomor

At the time of the change of the regime, Tomor was a village of 300 people, with 22 Romungro inhabitants. The men worked in the local agricultural cooperative, and the women in the sewing shop. The gypsies kept animals and cultivated the land, just like the "peasants". In Tomor, the cooperative was shut down in 1997, and the sewing shop in 2003. The gypsies did get land when the cooperative was shut down, but unfortunately, they later sold it. The lack of land is still an obstacle to the implementation of some of their plans.

After the change of regime the first push for the social integration of the Gypsies in the region was given by the ELTE sociology students' research camp in Lak. With the help of one of the sociologists, the Gypsies in Lak started drawing up plans and organizing community events. The Rom Som Foundation, which was created in the meantime (in 2002), successfully applied to the Autonomy Foundation for a goat project - at that time already in Tomor, as the local young local Gypsy activist moved to Tomor with some of his relatives. The project ran successfully on a land rented from the municipality for a few years, when the pasture was taken back from them. During this time, the Gypsies were able to renovate their houses, send their children to school, and the local community became stronger. The foundation also operated a "tanoda" (study hall), but due to financial reasons, it was forced to cease its activity. Its role was taken over by the newly founded Cserőke Association. This organization was established and operated independently by the Gypsies of Tomor, thanks to the community development and educational activities that took place in the meantime. Professionals of the KÖFE (Közösségfejlesztők Egyesülete) regularly visited the Roma community, and the young people there obtained high school diploma (in a digital high school), took part in non-profit manager and community development training, and learned the trade of bricklayer. The association and its members have been active in the Gypsy communities of the region ever since, encouraging local initiatives to take off, sometimes in projects financed by UNDP or the EU, sometimes as volunteers.

The Dorco band, recruited from the Gypsies of the region, has been playing traditional gypsy music since 2010, which not only has a community-building role, but sometimes also brings additional income and increases the tourist attraction of Tomor.

The good reputation of the Gypsies in Tomor attracted many guests to the settlement over time, who stayed in the houses of the locals. This gave the idea for the activity of the social cooperative (Romama), which was founded in 2012, and operates an apartment restaurant.

¹⁵ The study was realized within the framework of the Topic Excellence Program 2021 - National research sub-programme, Creative Region III, identification number TKP2021-NKTA-22 with the support of NKFIH.

¹⁶ The gypsies in Tomor declare themselves "Gypsies" and not Roma.

The aforementioned dynamic processes in Tomor were broken by the pandemic, the number of guests and concert opportunities decreased. Gypsy families who moved into the settlement in the meantime and had a different mentality from the locals put a strain on the life of the village. However, the result of the presented processes is that the rising generation is ambitious, and one of them is just starting his college studies.

Horváth Péter László¹⁷

egyetemi adjunktus

Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar Tanárképző Intézet Gyógypedagógia Tanszék

horvath.peter@uni-miskolc.hu

Az egyszerűen érthető nyelv szerepe az általános iskolai oktatásban

A tanulásban akadályozott tanulók fogyatékos személyek jogairól szóló ENSZ egyezményben rögzített joga, hogy a tananyaghoz számukra észlelhető formában és érthető tartalommal férjenek hozzá. Mindennapi tapasztalat, hogy a célcsoport tagjai sokszor nem vagy csak nehezen értik meg az általános iskolai tankönyveket. A kutatás célja, hogy feltárjuk, hogyan hasznosítható Petőfi Sándor János vitéz című elbeszélő költeményének a Petőfi Irodalmi Múzeummal közösen készített, egyszerűen érthető változata az edelényi kistérségben tanulásban akadályozott tanulókat integráló általános iskolákban.

HÁTTÉR

A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló, 2006. évi ENSZ egyezményhez Magyarország 2007-ben csatlakozott. Az egyezmény meghatározásainak (2. cikk), általános alapelveinek (3. cikk), illetve a hozzáférhetőségről (9.cikk) és az oktatásról (24. cikk) szóló cikkeinek együttes értelmezése alapján a tanulásban akadályozott tanulók joga, hogy a tananyaghoz általuk észlelhető formában és értelmezhető tartalommal, azaz a többségi tanulókkal azonos alapon, egyenlő eséllyel férjenek hozzá.

Az információhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítására, a szövegértéshez támogatást igénylő személyek érdekében alakult ki az egyszerűen/könnyen érthető információ készítésének módszertana (HORVÁTH 2020; LINDHOLM – VANHATOLO 2021; MASS – RINK 2019). A módszer lényege: a magasabb nyelvi szinten megfogalmazott információt a nyelven belüli fordítás vagy átírás módszerével alacsonyabb nyelvi szinteken fogalmazzuk meg. A szöveg értelmezéséhez kevesebb támogatást igénylő személyek számára létrehozott szöveget egyszerűen érthető szövegnek, a több támogatást igénylők számára készült információt könnyen érthető információnak nevezzük. Ilyenkor változtathatunk pl. a szókincsen, módosíthatjuk a szövegben alkalmazott nyelvtani szerkezeteket. Szövegszinten élhetünk a tömörítés, sűrítés eszközével vagy éppen a történéseket időben sorrendbe helyezhetjük (HORVÁTH ET AL. 2022).

A többségi pedagógusok és a gyógypedagógusok egy részének véleménye szerint a tankönyvek nem minden esetben érthetők. Különösen igaz ez pl. a magyar irodalom tanítása során az irodalmi alkotásokra (HORVÁTH 2022a; HORVÁTH 2022b; NEMES - JAKAB 2022). Ezt a tapasztalatot erősíti meg Hargitai Katalin is, aki többek között a „Játékbirodalom. Képes olvasókönyv 5.” és a Játékvilág. Képes Olvasókönyv 6.” tankönyvek szerzője a János vitéz egyszerűen érthető változata kapcsán: „Saját olvasmányélményt eddig nagyon kevés tanulásban akadályozott gyermeknek nyújtott, ha hallottak, tanultak is róla. ...az egyszerűen

¹⁷ A tanulmány a Tématerületi Kiválósági Program 2021 – Nemzeti kutatások alprogram keretében, a TKP2021-NKTA-22 azonosítási számú Creative Region III. projekt részeként, az NKFIH támogatásával valósult meg.

érthető nyelvtani szerkezetek, szavak és egyéb módszertani fogások eltűntetik az eddig áthidalhatatlan akadályt: végre itt is találkozhat a mű és az olvasó.” (HARGITAI 2022:6.)

KUTATÁSI DESIGN

A Háttér c. részben körülírt emberi jog érvényesítésének eszköze tehát az egyszerűen / könnyen érthető nyelv. Ezt a módszert alkalmaztuk Petőfi Sándor János vitéz c. elbeszélő költeménye újramesélésekor (PETŐFI – NÓGRÁDI – BODONYI 2022). Két ok miatt esett erre az irodalmi műre a választásunk. Egyrészt Petőfi Sándor 200. születésnapját ünnepeljük 2023. január 1-jén. Másrészt ez a mű szerepel a tanulásban akadályozott tanulóknak szánt „magyar nyelv és irodalom” kerettantervben (*kerettanterv: magyar nyelv és irodalom*, 2020).

Feltáró jellegű kutatásunk kérdése, hogy „*Hogyan hasznosítható az egyszerűen érthető „János vitéz” a többségi általános iskolában tanuló tanulásban akadályozott tanulók körében?*”

A pedagógiai kísérlet során Petőfi Sándor János vitéz c. elbeszélő költeményének újramesélt változatát tervezzük alkalmazni (PETŐFI – NÓGRÁDI – BODONYI 2022) az edelényi kistérségben olyan általános iskolákban, ahol tanulásban akadályozott tanulókat is tanítanak. A pedagógiai kísérletre a 2022/23. tanév tavaszi időszakában akkor kerülhet sor, amikor a kutatásban részt vevő általános iskola pedagógiai programja alapján, alapvetően a 6. osztályos tanterv szerint előkerül Petőfi János vitéze. A pedagógiai kísérlet előtt felkészítést tartunk a többségi pedagógusoknak, illetve az adott általános iskolában az együttnevelést segítő, utazó gyógypedagógusoknak. A felkészítés célja, hogy közösen kialakítsuk a fent megnevezett „alternatív tankönyv” használatát lehetővé tevő óraterveket, alapvetően a tanórai differenciálás módszerét alkalmazva. A pedagógiai kísérlet során előzetesen meghatározott megfigyelési szempontrendszer alapján személyes megfigyelést végzünk. A pedagógiai kísérletet követően félig strukturált interjúval szeretnénk felmérni a többségi pedagógusok és a gyógypedagógusok tapasztalatait és véleményét, illetve kikérdezzük a pedagógiai kísérletben részt vevő tanulókat.

Bízunk abban, hogy kutatásunkkal hozzájárulhatunk az egyszerűen / könnyen érthető tananyagok magyarországi elterjedéséhez.

BIBLIOGRÁFIA

HARGITAI 2022

Hargitai Katalin: Ajánlás. In: NÓGRÁDI Gergely - BODONYI Panni: Petőfi Sándor *János vitéz 1-3. ének. Egyszerűen érthető / könnyen érthetően*. Budapest, Petőfi Irodalmi Múzeum, 2022.

HORVÁTH-NEMES-JAKAB-PECHAN 2022

HORVÁTH Péter László – NEMES-JAKAB Éva – PECHAN Eszter: Szépirodalom – könnyen érthetően? *Fogyatékoság és Társadalom* 2022.1. 88-100.

HORVÁTH, 2020

HORVÁTH Péter László: *A könnyen érthető kommunikációs képzési programok képzésfejlesztésének története Magyarországon a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ egyezmény tükrében.* [Doktori disszertáció] Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola, Eger, 2020.

HORVÁTH, 2022a

HORVÁTH Péter László: Irodalom mindenkinek! Irodalom mindenkinek? *Carissimi* XIII.2. 10-11., 2022.

HORVÁTH, 2022b

Horváth Péter László: Átdolgozhatók-e a szépirodalmi művek egyszerűen/könnyen érthető nyelvi szintre? In: EGRI Tímea - FARKASNÉ GÖNCZI Ritta - REMÉNYI Tamás (szerk.): *Együtt vagyunk erősek! - esélyegyenlőség, integráció és inklúzió a köznevelésben és a társadalomban.* Budapest, Magyar Gyógypedagógusok Egyesülete, (2022b).

LINDHOLM-VANHATALO 2021

LINDHOLM, Camilla-VANHATALO, Ulla: *Handbook of Easy Languages in Europe,* Berlin, Frank & Timme, 2021.

MAASS-RINK 2019

MAASS, Christiane-RINK, Isabel: *Handbuch Barrierfreie Kommunikation.* Berlin, Frank & Timme, 2019..

NEMES-JAKAB 2022

Nemes-Jakab Éva: Rámpa a sövényhez. Expedíció az ~~Északi-sark~~ könnyen érthető irodalom felfedezésére. In FÖLDES Györgyi - MAJOR Ágnes - SZÉNÁSI Zoltán (szerk.). *Műfordítás és más extrém sportok. Írások Kappanyos András 60. születésnapjára.* Budapest, Reciti Kiadó, Budapest, 2022. 231-238.

NÓGRÁDI – BODONYI 2022

NÓGRÁDI Gergely- BODONYI Panni: *Petőfi Sándor János vitéz 1-3. ének. Egyszerűen érthető / könnyen érthetően.* Budapest, Petőfi Irodalmi Múzeum, 2022.

KERETTANTERV az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára 5–8. évfolyam. Magyar nyelv és irodalom

Internet:

https://www.oktatas.hu/koznevelés/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok/enyh_e_sni_5_8

2007. ÉVI XCII. TÖRVÉNY

2007. évi XCII. törvény a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről

Péter László Horváth¹⁸

senior lecturer

University of Miskolc, Faculty of Humanities, Teacher Training Institute, Department of Special Education

horvath.peter@uni-miskolc.hu

The role of easy-to-understand language in primary school education

The right of students with learning disabilities to have access to the curriculum in a form they can perceive and with content that is understandable, is enshrined in the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities. It is an everyday experience that the members of the target group often do not or have some difficulties understanding elementary school textbooks. The purpose of the research is to explore how the easily understandable version of the narrative poem by Sándor Petőfi „János Vitéz”, created in collaboration with the Petőfi Literary Museum, can be used in elementary schools integrating students with learning disabilities in the Edelény micro-region.

BACKGROUND

Hungary joined the 2006 UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities in 2007. Based on the joint interpretation of the convention's definitions (Article 2), general principles (Article 3), and articles on accessibility (Article 9) and education (Article 24), it is the right of students with learning disabilities to access the curriculum in a form they can perceive and with content they can interpret in on the same basis as the majority students.

In order to ensure equal access to information and for the benefit of people who need support for text comprehension, the methodology of creating simply/easily accessible information was developed (HORVÁTH 2020; LINDHOLM – VANHATOLO 2021; MASS – RINK 2019). The essence of the method: the information formulated at a higher linguistic level is formulated at lower linguistic levels using the method of translation or transcription within the language. A text created for people who need less support to interpret the text is called an easy-to-understand text, and information created for people who need more support is called simply-to-understand information. In this case, we can change e.g. in the vocabulary, we can modify the grammatical structures used in the text. At the text level, we can use the tool of compression or condensing, or we can even put the events in order in time (HORVÁTH ET AL: 2022).

According to the opinion of the majority teachers and some of the special education teachers, the textbooks are not understandable in all cases. This is especially true for e.g. literary works during the teaching of Hungarian literature (HORVÁTH 2022a; HORVÁTH 2022b; NEMES-JAKAB 2022). This experience is also confirmed by Katalin Hargitai, who, among other things, is the author of „Játékbirodalom. Képes olvasókönyv 5.” and „Játékvilág. Képes Olvasókönyv 6.”, referring to the easy-to-understand version of János Vitéz: "So far, the

¹⁸ The study was realized within the framework of the Topic Excellence Program 2021 - National research sub-programme, Creative Region III, identification number TKP2021-NKTA-22 with the support of NKFIH.

original book has offered to very few children with learning disabilities reading experience, if they even heard about it, they even learned about it. ... the easy-to-understand grammatical structures, words and other methodological concepts remove the so far insurmountable barrier: the work and the reader can finally meet." (HARGITAI 2022:6.)

RESEARCH DESIGN

Therefore, the means of enforcing the human rights described previously, is simply/easily understandable language. We applied this method to the „János Vitéz” written by Sándor Petőfi, when retelling his narrative poem (PETŐFI - NÓGRÁDI - BODONYI 2022). We chose this literary work for two reasons. On the one hand, we celebrate the 200th birthday of Sándor Petőfi on January 1, 2023. On the other hand, this work is included in the "Hungarian language and literature" framework curriculum for students with learning disabilities (*framework curriculum: Hungarian language and literature*, 2020).

The question of our exploratory research is, "*How can the easy-to-understand "János Vitéz" be used among students with learning disabilities in mainstream elementary schools?"*

During the pedagogical experiment, we plan to use the retold version of his narrative poem (PETŐFI - NÓGRÁDI - BODONYI 2022) in elementary schools where students with learning disabilities are also taught in the Edelény sub-region. For the pedagogical experiment in 2022/23. in the spring period of the school year, it can take place when, based on the pedagogical program of the primary school participating in the research, basically according to the 6th grade curriculum, the hero of János Petőfi appears. Before the pedagogic experiment, we hold a preparation for the majority teachers and for the traveling special education teachers who help with co-education in the given primary school. The purpose of the preparation is to jointly create lesson plans that enable the use of the "alternative textbook" mentioned above, basically using the lesson differentiation method. During the pedagogical experiment, we carry out personal observation based on a pre-determined system of observation criteria. After the pedagogical experiment, we would like to assess the experiences and opinions of mainstream teachers and special education teachers with a semi-structured interview, and we will also pose questions to the students participating in the pedagogical experiment.

We hope that with our research we can contribute to the spread of simply/easily available teaching materials in Hungary.

BIBLIOGRAPHY

HARGITAI 2022

Hargitai, Katalin: Recommendation. In NÓGRÁDI, Gergely - BODONYI Panni: Petőfi Sándor: *valiant 1-3. sing. Simple to understand / easy to understand*. Budapest, Petőfi Literary Museum, 2022.

HORVÁTH–NEMES-JAKAB–PECHAN 2022

HORVÁTH, Péter László – NEMES-JAKAB, Éva – PECHAN, Eszter: Fiction - easy to understand? *Disability and Society* 2022.1. 88-100.

HORVÁTH, 2020

HORVÁTH, Péter László: *The history of the training development of easy-to-understand communication training programs in Hungary in the light of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities* [Doctoral dissertation] Károly Eszterházy University Doctoral School of Education, Eger, 2020.

HORVÁTH, 2022a

HORVÁTH, Péter László: Literature for everyone! Literature for everyone? *Carissimi* XIII.2. 10-11.

HORVÁTH, 2022b

HORVÁTH, Péter László: Can works of fiction be revised to a language level that is simple/easy to understand? In: EGRI, Tímea - FARKASNÉ GÖNCZI, Ritta – REMÉNYI, Tamás (ed.) *We are strong together! - equal opportunities, integration and inclusion in public education and society*, Budapest, Hungarian Medical Education Association, 2022b

LINDHOLM-VANHATALO 2021

LINDHOLM, Camilla-VANHATALO, Ulla: *Handbook of Easy Languages in Europe*. Berlin, Frank & Timme, 2021.

MAASS-RINK 2019

MAASS, Christiane - RINK, Isabel: *Handbuch Barrierfreie Kommunikation*, Berlin, Frank & Timme, 2019.

NEMES-JAKAB 2022

Nemes-Jakab, Éva Ramp to hedge. An expedition to discover ~~z-North Pole~~ easy-to-understand literature. In: FÖLDES, Györgyi – MAJOR, Ágnes – SZÉNÁSI, Zoltán (ed.). *Translation and other extreme sports. Letters for the 60th birthday of András Kappanyos*, Budapest, Reciti Publishing House, 2022 231-238.

NÓGRÁDI – BODONYI 2022

NÓGRÁDI, Gergely – BODONYI, Panni: *Petőfi Sándor Brave John 1-3. sing. Simple to understand / easy to understand*, Budapest, Petőfi Literary Museum, 2022..

FRAMEWORK CURRICULUM *for students with mild intellectual disabilities grades 5–8. grade. Hungarian grammar and literature.*

Internet:

https://www.oktatas.hu/koznevelés/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok/enyh_e_sni_5_8

XCII OF 2007 ACT

XCII of 2007 Act on the Promulgation of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities and the related Optional Protocol

Jaskóné Gácsi Mária¹⁹

egyetemi docens, intézeti tanszékvezető
Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Tanárképző Intézet
maria.gjasi@gmail.com

Az óvoda fontossága a hátrányos helyzetű gyermek nevelésében és a fejlesztésében

Az óvodai nevelés kiemelt helyet foglal el a gyermek későbbi iskolai pályafutásában. Szakemberek hangsúlyozzák, hogy fontos az óvodai életben való részvétel - kifejezetten azon gyermekek számára, akiknek a közvetlen környezete az átlagosnál rosszabb - az iskolakezdésre irányuló felkészítés miatt is; azonban a hátrányos helyzetű gyermekek veszik igénybe a legkevésbé az óvoda által kínált napközit, pedig leginkább nekik lenne szükségük a hátrányok leküzdése és felzárkóztatása miatt.

VEKERDY 2001 a gyermek életében az óvodai éveket tartja a legfontosabbnak. Véleménye szerint kiemelkedő szerepet tölt be a gyermek sikeres életpályája elérésében a teljes értékű kisgyermekkor megélése. Óvodáskorra ezek a szükségletek az érzelmi biztonságot, a kötelékek kialakulását, a rengeteg szabad játékot és a sok mozgást jelentik. A gyermeknek szüksége van az érzelmi biztonságra akkor is, amikor a szülei távol vannak tőle. Prioritás, hogy óvodában az összes tevékenységformában (játéktevékenység, verselés-mesélés, külső világ tevékeny megismerése, rajzolás, festés, mintázás, kézimunka, éneklés, énekes játék, zene, tevékenységben megvalósuló tanulás) megjelenhet. Az óvodának és az óvodapedagógusoknak számtalan lehetősége van arra, hogy hátránycsökkentő gyakorlatot végezzen. Hátránykompenzáció az erkölcsi nevelésben is megjelenhet, ami által az erkölcsi érzékenység fejlődését támogathatják.

Egy marginalizált helyzetű kisgyermeknél sok tényező okozhat hátrányt az életében a nem hátrányos helyzetű társaival szemben. Ezek a gyermekek pótolhatatlan segítséget kaphatnak (minden téren) a pozitív irányban való fejlődésük és a hátrányok felzárkóztatásban az óvodai nevelésben. Ezzel kapcsolatban számtalan kutatást is elvégeztek, mely egytől-egyig rávilágított arra, hogy milyen fontos az óvoda a hátrányos helyzetű gyermekek nevelésében.

Az iskolakezdéskor észlelhető képességbeni eltérések a gyermek későbbi életében óriási, olykor behozhatatlan lemaradást eredményezhetnek. Ennek csökkentése érdekében a korai beavatkozás lehetőségeit és a speciális gyermekkori fejlesztő programok fontosságát hangsúlyozzák. Egy hátrányos helyzetű gyermek eszközök, tárgyak, tevékenységek hiányában éli mindennapjait, azonban, ha bekerül egy óvodába, ezek a közvetlen környezetében könnyen elérhetővé válnak. Az óvoda játékokat, játékeszközöket és megfelelő programokat tud biztosítani, ami az óvodáskorú gyermekek sokoldalú és optimális fejlődését segíti, megismerteti vele a környezetét, fejleszti motoros, kognitív és szociális készségét. Emellett a képzeletük, fantáziájuk is ezek által fejleszthető a legjobban.

¹⁹ A tanulmány a Tématerületi Kiválósági Program 2021 – Nemzeti kutatások alprogram keretében, a TKP2021-NKTA-22 azonosítási számú Creative Region III. projekt részeként, az NKFIH támogatásával valósult meg.

BIBLIOGRÁFIA

VEKERDY 2001

VEKERDY Tamás: *Gyerekek, óvodák, iskolák*. Budapest, Saxum Kiadó, 2001.

Mária Jaskóné Gácsi²⁰

associate professor, department director

University of Miskolc, Faculty of Humanities, Teacher Training Institute, Department of Special Education

maria.gjasi@gmail.com

The importance of kindergarten in the education and development of disadvantaged children

Pre-school education is a key part of a child's future school career. Experts stress that participation in nursery school is important, especially for children whose immediate environment is less favourable than for others, also to prepare them for starting school. Disadvantaged children are the least likely to make use of the day care offered by nursery schools, when they are the ones who need it most to overcome disadvantages.

VEKERDY 2001 considers the years in kindergarten to be the most important in a child's life. In his view, the experience of a full childhood is a key factor in a child's success in life. By preschool age, these needs include emotional security, bonding, lots of free play and lots of movement. Children need emotional security even when their parents are away. It is a priority that in nursery school all forms of activity should be expressed (play, poetry-telling, active learning about the outside world, drawing, painting, pattern-making, needlework, singing, vocal play, music, learning through activity). There are countless opportunities for nursery schools and for nursery teachers to carry out practices that reduce disadvantage. Opportunities for compensation of disadvantage can also take place throughout moral education, whereby the development of moral sensitivity can be supported.

For a young child from a marginalised situation, many factors can cause drawbacks in his or her life compared to non-disadvantaged peers. These children can benefit from irreplaceable help (in all areas) to develop in a positive way and to overcome their difficulties during pre-school education. Numerous studies have been carried out in this field, all of which have highlighted the importance of nursery schools in the education of disadvantaged children.

Ability gaps at the start of school can result in a huge, sometimes irreversible gap later in a child's life. To reduce this, the potential for early intervention and the importance of special early childhood development programmes are stressed. A disadvantaged child lives his or her daily life without tools, objects and activities, but once in a nursery school, these become readily available in the immediate environment. The nursery school can provide toys, play equipment, and appropriate programmes that help preschool children to develop in a multifaceted and optimal way, familiarise them with their environment, and develop their motoric, cognitive and social skills. It is also the best way to develop their imagination and fantasy.

²⁰ The study was realized within the framework of the Topic Excellence Program 2021 - National research sub-programme, Creative Region III, identification number TKP2021-NKTA-22 with the support of NKFIH.

BIBLIOGRAPHY

VEKERDY 2001

VEKERDY, Tamás: *Gyerekek, óvodák, iskolák*. Budapest, Saxum Kiadó, 2001.

K. Nagy Emese

egyetemi docens, főigazgató
Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Tanárképző Intézet
emese.nagy@uni-miskolc.hu

Illésné Kovács Mária

egyetemi docens, dékán
Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar
maria.illesne.kovacs@uni-miskolc.hu

Roma és nem roma szülők értékrendjének összehasonlítása az abaúji történelmi kistérségben – A család befolyásoló ereje a tanulók értékrendjének az alakulásában²¹

Az Abaúji Történelmi Kistérség iskoláiban elvégeztük a roma és nem roma szülők értékrendjének összehasonlító vizsgálatát. A vizsgálat indítéka, hogy az iskolák pedagógusai arra panaszkodtak, hogy jelentős eltérés észlelhető a roma és nem roma szülők gyermekeinek a neveltsége között, amely gyakran vezet a szülők közötti nézeteltéréshez, illetve gyakori jelenség, hogy a nem roma szülők elviszik gyermekeiket azokból az iskolákból, ahol döntő többségben roma gyerekek vannak, ezzel emelve ki őket az alulszocializáltsággal gyakran együtt járó durva magaviseletű gyerekekkel telített környezetből. Ezen indokok miatt fontosnak tartottuk megvizsgálni a két tanulói csoport szüleinek az értékrendjét.

Két kérdést fogalmaztunk meg a vizsgálattal kapcsolatban:

- A nem roma és a roma szülők között van-e különbség az értékrendek között?
- Kimutatható-e különbség a gyermeknevelési elvet tekintve a roma és nem roma szülőknél?

A vizsgálat célja az volt, hogy hozzájáruljon a roma és nem roma szülők közötti kölcsönös tisztelet és megértés javulásához, segítséget adjon a pedagógusoknak ahhoz, hogy az iskolai élet mindennapjaiban, pedagógiai gyakorlatukban tekintettel legyenek az értékrendbeli sajátosságokra, hiszen azok a családot jellemző értékrendtől jelentősen függenek. Ez az információ, tudás tudatossághoz vezet, amely elősegítheti egymás jobb megértését.

A kutatáshoz kapcsolódóan, azaz, hogy miért érdemes a szülők értékrendjével foglalkozni és milyen információt nyújt a kutatási eredmény a pedagógusok számára, az alábbi gondolatsort fogalmaztuk meg:

Jelenleg Magyarországon is nyomon követhetők azok a tudati, erkölcsi változások - a maguk ellentmondásosságában -, amelyek az átalakuló politikai és gazdasági viszonyok változásaival járnak együtt. Az iskolai nevelés alapvető feladata, hogy tudatosítsa a tanulóknál az erkölcsi normák értéktartalmát és kialakítsa a hozzájuk való viszonyulást. Ennek sikerességét sok

²¹ A tanulmány a Tématerületi Kiválósági Program 2021 – Nemzeti kutatások alprogram keretében, a TKP2021-NKTA-22 azonosítási számú Creative Region III. projekt részeként, az NKFIH támogatásával valósult meg.

tényező befolyásolja. A családi környezet, a baráti kör, az iskolai közösség hatással vannak a tanulók értékrendjének kialakulására, hatásukat pedig csak az esetben tudják kifejtetni, ha azok a tanulók szocializációs folyamatainak mozzanataivá válnak. A gyerekekben a szocializálódás közben alakul ki az érték-tudata. A gyermek, iskolába kerüléskor már rendelkezik olyan magatartási mintával, amely már értékjellegűvé vált. Ezek a magatartásminták adják meg a gyermek számára azt, hogy egy adott esetben hogyan cselekedjen. Ez a viselkedés függ a gyermek családban elfoglalt helyétől, illetve a tanulói státusztól, a gyermek értékrendjétől. A nevelői értékorientálás feladata, hogy a tanulót státuszának legértékesebb gyakorlása irányába befolyásolja.

Emese K. Nagy

associate professor, general director
University of Miskolc, Faculty of Humanities, Teacher Training Institute
emese.nagy@uni-miskolc.hu

Mária Illésné Kovács

associate professor, dean
University of Miskolc, Faculty of Humanities
maria.illesne.kovacs@uni-miskolc.hu

Comparison of the values of Roma and non-Roma parents in the historical Abaúj microregion - The influencing power of the family in the development of students' values²²

We have conducted a comparative study on the values of Roma and non-Roma parents in the schools of the Abaúji Historical Region. The reason for the investigation is that the teachers of the schools complained that there is a significant difference between the education of the children of Roma and non-Roma parents, which often leads to disagreements between the parents, and that it is a common phenomenon that non-Roma parents take their children out of schools where the overwhelming majority are Roma children, thus distinguishing them from an environment with rough behavior often associated with undersocialization. For these reasons, we considered to examine the values of the parents of the two student groups.

In relation to the investigation, we formulated two questions:

- Is there a difference in values between non-Roma and Roma parents?
- Is there a difference in the educational principles of Roma and non-Roma parents?

The aim of the study was to contribute to the improvement of mutual respect and understanding between Roma and non-Roma parents, as well as to help teachers to take into account the particularities of the value system in their everyday school life and pedagogical practice, since it significantly depends on the value system that characterizes the family. This information and knowledge leads to awareness, which can promote a better understanding of each other.

In connection with the research, i.e. why it is worth dealing with parents' values and what kind of information the research results provide for teachers, we formulated the following thoughts:

Currently, the changes in consciousness and morals - in their contradictions - that accompany the changes in the changing political and economic conditions can also be traced in Hungary. The basic task of school education is to make students aware of the value content of moral standards and to develop an attitude towards them. The success of this is influenced by many factors. The family environment, the circle of friends, and the school community influence the

²² The study was realized within the framework of the Topic Excellence Program 2021 - National research sub-programme, Creative Region III, identification number TKP2021-NKTA-22 with the support of NKFIH

development of students' values, and can only exert their influence if they become elements in the students' socialization processes. Children develop their sense of value during socialization. When the child enters school, he/she already has a pattern of behavior that has already become valuable. These patterns of behavior tell the children how to behave in a given situation. This behavior depends on the children's position in the family, student status and the children's values. The task of the teacher's value orientation is to influence the students in the direction of the most valuable exercise of their status.

K. Nagy Emese

egyetemi docens, főigazgató
Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Tanárképző Intézet
emese.nagy@uni-miskolc.hu

Illésné Kovács Mária

egyetemi docens, dékán
Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar
maria.illesne.kovacs@uni-miskolc.hu

Az Abaúji Kistérség iskoláiban végzett kérdőíves vizsgálat bemutatása ²³

Az abaúji kistérség felemelkedését szolgáló kutatás keretén belül az alapfokú közoktatási intézmények munkáját javítani kívánó javaslatok megfogalmazásához, kérdőíves vizsgálatot végeztünk. Kutatásunk célja az volt, hogy pontos képet kapjunk arról, hogy melyek azok a tényezők, amelyek gátolják, illetve elősegíthetik a kistérség alapfokú oktatási intézményeiben folyó nevelési-oktatási munka színvonalának az emelését. A vizsgálat részét képezte az intézményekben alkalmazott oktatási módszerek feltérképezése, a tanulói létszámra vonatkozó adatszolgáltatás, valamint egy felelet-kifejtő kérdőív.

Megállapítjuk, hogy annak ellenére, hogy az iskolák az ország hátrányos helyzetű régiójában találhatóak, a kutatásban feltett kérdések tekintetében meglehetősen pozitív válaszokat kaptunk, amelyek arra utalnak, hogy az iskolák igyekeznek alkalmazkodni a tanulói összetételükhöz és az abból eredő hátrányok leküzdésében eredményeket érnek el.

A hátrányok között említjük a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók magas arányát. Megállapítjuk, hogy jelentős hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulói arány ellenére az iskolákban a lemorzsolódási arány csekély, jóval az országos átlag alatt helyezkedik el. A kérdőíves vizsgálatokból kiderül, hogy az iskolák pedagógiai kultúrája meglehetősen gazdag, figyelnek a tudásban heterogén összetételű tanulói csoportok nevelésére-oktatására. Az általunk végzett Swot analízis jól mutatja, hogy az iskolák tisztában vannak erősségeikkel és az ebből következő lehetőségekkel, ugyanakkor figyelnek gyengeségeiknek és az abból következő veszélyek kezelésére.

Az eredmények a térség körzeti iskoláinak, illetve a városokban található iskolák teljesítményeit mutatják. Nagy valószínűséggel tudatos törekvés, hogy a kistérségben körzeti iskolák működnek, ezzel biztosítva a szakos ellátottságukat és következményként a tanulók harmonikus előrehaladását.

A kutatás további adatelemzést kíván meg, amelyek közül kívánatos megvizsgálni az iskoláknak az országos kompetenciamérésen elért eredményeit. Az adatok elemzésekor a hozzáadott értékek ismeretében lehet biztosan kijelenteni, hogy a pedagógusok, mennyire

²³ A tanulmány a Tématerületi Kiválósági Program 2021 – Nemzeti kutatások alprogram keretében, a TKP2021-NKTA-22 azonosítási számú Creative Region III. projekt részeként, az NKFIH támogatásával valósult meg.

tudják a családokból hozott hátrányokat leküzdeni, mennyire hatékony munkát végeznek, illetve szükségük van-e segítségre a pedagógiai munkájukhoz.

Emese K. Nagy

associate professor, general director
University of Miskolc, Faculty of Humanities, Teacher Training Institute
emese.nagy@uni-miskolc.hu

Mária Illésné Kovács

associate professor, dean
University of Miskolc, Faculty of Humanities
maria.illesne.kovacs@uni-miskolc.hu

Presentation of the questionnaire survey conducted in the schools of the Abaúji Region²⁴

As part of the research aimed in order to help the Abaúji micro-region, we conducted a questionnaire survey to formulate proposals for improving the work of basic public education institutions. The aim of our research was to get an accurate picture of the factors hindering and facilitating the raising of the standard of educational work in the basic education institutions of the sub-region. The survey included mapping the educational methods used in the institutions, providing data on the number of students, and a questionnaire explaining the answers.

We note that despite the fact that the schools are located in a disadvantaged region of the country, we received quite positive answers to the questions asked during the research, which indicate that the schools are trying to adapt to their student composition and are achieving results.

Among the disadvantages, we mention the high proportion of disadvantaged and cumulatively disadvantaged students. We find that, despite the significant proportion of disadvantaged and cumulatively disadvantaged students, the dropout rate in schools is low, below the national average. The questionnaire surveys show that the pedagogical culture of the schools is quite rich, and attention is paid to the education of student groups with heterogeneous knowledge composition. The Swot analysis we conducted clearly shows that schools are aware of their strengths and the resulting opportunities, but at the same time pay attention to managing their weaknesses and the resulting threats.

The results show the performance of district and city schools in the region. It is probably a conscious effort to have district schools in the micro-region, thus ensuring their specialist care and, as a result, the harmonious progress of the students.

The research requires further data analysis, among which it is desirable to examine the results achieved by the schools in the national competence measurement. When analyzing the data, knowing the added values, it is possible to say with certainty how well teachers can overcome

²⁴ The study was realized within the framework of the Topic Excellence Program 2021 - National research sub-programme, Creative Region III, identification number TKP2021-NKTA-22 with the support of NKFIH.

the disadvantages brought by families, how efficiently they work, whether they need help for their pedagogical work.

Mihályi Helga²⁵

mesteroktató

Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Alkalmazott Társadalomtudományok Intézete
mihelga005@gmail.com

Az Edelényi járás 10 települése lakosságának tudása, életmódja és erőforrásai a kérdőíves kutatás alapján

A Creative Region/Kreatív Régió III. a Miskolci Egyetem BTK által vezetett Felsőoktatási Intézményi Kiválósági Program keretében elnyert projekt, melynek keretében a társadalmi és kulturális innovációk régióbeli kutatási tapasztalataira támaszkodva kutatjuk az a társadalmi és kulturális innovációk lehetséges területeit és megvalósítási lehetőségeit. A projekt egy társadalmi – gazdasági - kulturális innovációs modell, melynek alapját jelenleg az Edelényi járás 25 települése komplex képezi. A modell a települések formális és informális vezetőinek, illetve a helyi lakosságnak széleskörű bevonására épít, velük együtt készül el.

Első lépésben 2022. július és október között lakossági kérdőívesítés történt 10 településen – Balajt, Boldva, Borsodszirák, Damak, Edelény, Hangács, Hegymeg, Nyomár, Tomor, Ziliz -, melynek során 70 kérdéssel próbáltuk a lakosság helyi tudását és értékeit, a helyi gazdaságfejlesztést segítő ötleteit, illetve a helyi ügyekről és közbiztonságról alkotott véleményét felmérni.

A településeken élők napi szabadidejükben leginkább televíziót néznek (70%) és interneteznek (56%), ezek mellett beszélgetnek, rádiót hallgatnak, pihennek, kertészkednek és olvasnak. Praktikus tudásukat ötfokozatú skálán értékelve a hivatalos ügyek internetes intézésben (3,3) és a barkácsolásban, kétkezi munkában (3,1) érzik jobbnak közepesnél jobbnak, ugyanakkor elégségesnek sem tartják vállalkozási (1,5), illetve pénzügyi képességeiket (1,9), nyelvtudásukat (1,8) és a civil szervezetek munkájában való részvételüket (1,7). Közösségi események a települések 80%-án vannak – elsősorban baráti, rokoni összejövetelek, illetve sportesemények -, közel felükben élnek népszokások és negyedükben találunk helyi jellegzetes ételleket. A válaszadók csupán 4%-a nem dolgozik, 66%-uk bejelentett munkaviszonnyal rendelkezik, további 30%-uk feketén dolgozik. Közel minden második munkavállaló eljár a településéről dolgozni. A lakosok egyharmada szívesen vállalkozna és 55%-uk úgy gondolja, hogy megfelelő módon segítik egymást a településen élőkkel a mindennapokban. Kapcsolataikat 10 fokú skálán értékelve – pár (8,3), baráti (7,9), szomszéd (7,8) – többnyire elégedettek, ugyanakkor életükkel (6,5) és anyagi helyzetükkel (5,4) kevésbé. Az erős kötések – rokonok, barátok (8,3) – erős bizalmon alapulnak, a gyenge kötésekben – települési vezetők (6,6), lakosok (6,2) – ennél kisebb a bizalom, a külső környezet szereplőivel kapcsolatosan – egyházi vezetők (6,1), rendőrség (6,0), bíróság (5,3) – pedig még kisebb. A döntéshozókban, a politikusokban (3,2) egyáltalán nem bíznak a települések lakói.

²⁵ A tanulmány a Tématerületi Kiválósági Program 2021 – Nemzeti kutatások alprogram keretében, a TKP2021-NKTA-22 azonosítási számú Creative Region III. projekt részeként, az NKFIH támogatásával valósult meg.

Helga Mihályi²⁶

master teacher

University of Miskolc, Faculty of Humanities, Institute of Applied Social Sciences

mihelga005@gmail.com

Knowledge, lifestyle and resources of the population of the 10 settlement of micro-region of Edelény, based of questionnaire research

The Creative Region III. a project awarded within the framework of the Higher Education Institutional Excellence Program led by BTK of the University of Miskolc, in the framework of which we are researching the possible areas and implementation possibilities of social and cultural innovations based on the research experience of social and cultural innovations in the region. The project is a social-economic-cultural innovation model, the basis of which is currently a complex of 25 settlements in the Edelény district. The model is based on the extensive involvement of the formal and informal leaders of the settlements, as well as the local population, and is prepared together with them.

In their daily free time, people living in settlements mostly watch television (70%) and use the Internet (56%), in addition to talking, listening to the radio, relaxing, gardening and reading. Evaluating their practical skills on a five-point scale, they feel better than average in managing official affairs on the Internet (3,3) and in manual work (3,1), but at the same time they do not consider their entrepreneurial (1,5) or financial skills (1,9) to be sufficient, their language skills (1,8) and their participation in the work of civil organizations (1,7). Community events are held in 80% of the settlements - mainly gatherings of friends and relatives, as well as sports events - almost half of them have folk customs and a quarter of them have typical local dishes. Only 4% of the respondents do not work, 66% have a declared employment relationship, and another 30% work illegally. Almost every second employee goes to work from their locality. One third of the residents would like to start a business and 55% of them believe that they help each other with the residents of the settlement in an appropriate way on a daily basis. Evaluating their relationships on a 10-point scale – couple (8,3), friend (7,9), neighbor (7,8) – they are mostly satisfied, but less so with their life (6,5) and financial situation (5,4). Their strong bonds - relatives, friends (8,3) - are based on strong trust, their weak bonds - settlement leaders (6,6), residents (6,2) - have less trust, in relation to actors in the external environment - church leaders (6,1), police (6,0), court (5,3) - and even smaller. The inhabitants of the settlements do not trust the decision-makers and politicians (3,2) at all.

²⁶ The study was realized within the framework of the Topic Excellence Program 2021 - National research sub-programme, Creative Region III, identification number TKP2021-NKTA-22 with the support of NKFIH.

Osváth Andrea²⁷

egyetemi adjunktus

Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Alkalmazott Társadalomtudományok Intézete
andrea.osvath@uni-miskolc.hu

Jókedvű idősök Boldván: A Dalárda Egylet bemutatása

Az idősök bevonása a település közösségi életébe, a rendezvények megszervezésébe és a programokon való aktív részvételbe példaértékű Boldván. Az Idősök klubja, amelynek tagjai egyben a Dalárda Egylet tagjai is, kétoldalú támogatást kap: egyrészt a polgármester és a hivatal (a művelődési házban való hely biztosítása, a közösségi programok szervezése és az ezeken való fellépésük iránti igény) másrészt a szociális ellátórendszer jól szervezett működése kapcsán.

A Dalárda Egylet és az Idősök klubja

2009-től működik a klub, az akkori polgármester, Csabai Gyula volt az alapító. Tagjai közül sokan tősgyökeres boldvaiak, van, aki benősült, van, aki itt született, van, akinek sok nemzedékre visszamenőleg itt éltek a szülei, nagyszülei, sőt, még most is itt élnek a gyerekei, unokái. A Dalárda Egylet énekversenyeken, a környező települések meghívására, azok rendezvényein gyakran fellép, de jártak már Tordán, Izsófalván, Tormanádaskán is. Nagyon büszkék az eredményeikre.

A legtöbb tag özvegy, ketten élnek csak házasságban, kb. tízen vannak, változó a létszámuk. Minden nap járnak a tagok a klubba, 10 órától ebédig vannak együtt, beszélgetnek, készülnek a következő fellépésre, nevetnek nagyokat. A művelődési házban, a könyvtár mellett van a székhelyük, amit a Hivatal biztosít számukra. Mindennapi együttléteik mentális és fizikai egészségüknek is jót tesz: fontosságtudatot, elfoglaltságot, közösségi élményt ad.

– „Az egyetlen közösség, akire számíthatok”

– „Sütünk süteményeket, fellépünk a farsangon, most már a sütésbe kezdtünk bele, pályázatot nyert a könyvtáros, mézeskalács versenyre készítjük a figurákat, lesz bölcső is, benne kis bábuval. ... Kati mama ügyes festő, kifesti a figurákat.”

– „Irigykednek is a közösségünkre, lehetne jönni, de nem jönnek. Lehet, hogy szólnak a hátunk mögött, hogy nem végezzük el a dolgunkat, de nem baj. A Dalárdának vannak hetente kétszer próbái, járunk kirándulni.”

– „1977-ben kerültem ide, ide házasodtam, ha ez a közösség nem lenne, nem lenne hova mennem.” (interjúrészlet a Dalárda Egylet tagjaival)

²⁷ A tanulmány a Tématerületi Kiválósági Program 2021 – Nemzeti kutatások alprogram keretében, a TKP2021-NKTA-22 azonosítási számú Creative Region III. projekt részeként, az NKFIH támogatásával valósult meg.

A szociális ellátórendszer és az Idősek klubja

A településen élő idősek nappali ellátását 29 fő veszi igénybe. Vékony István, a Boldvai Szociális Alapszolgáltató Központ és az Idősek klubja vezetője a vele készített interjúban elmondta, hogy ez magába foglalja a mentálhigiénés foglalkozások tartását, kirándulások szervezését, igény esetén mosás biztosítását, hagyományőrző programokon való fellépést. A kirándulások és a helyi rendezvényeken való előadás különösen nagy örömet jelent a klub tagjai számára. Ezek nemcsak konkrét előadásokra való felkészülést, próbákat, hanem pl. süteménykészítést, főzést, a település központi terének az évszakokkal változó díszítését is jelenti.

„Rengeteg pozitív visszacsatolást kap az idősektől, úgy tudnak örülni egy-egy kirándulásnak, programnak, mint a gyerekek.” (V.I. interjúrészlet)

Andrea Osváth²⁸

senior lecturer

University of Miskolc, Faculty of Humanities, Institute for Applied Social Sciences

andrea.osvath@uni-miskolc.hu

Cheerful elderly in Boldva: Presentation of the Dalárda Association

The involvement of the elderly in the community life of the municipality, in the organization of events and active participation in programmes is exemplary in Boldva. The Seniors' Club, whose members are also members of the Dalárda Club, receives support from both the mayor and the office (providing space in the community centre, organising community programmes and the need for them to participate in them) and the well-organised social services.

The Dalárda Club and the Seniors' Club

The club was founded in 2009 by the then mayor Gyula Csabai. Many of its members are native Boldva residents, some of them by marriage, some were born here, some have parents and grandparents who lived here for generations, and some still have children and grandchildren living here.

The Dalárda Club often performs at singing competitions, at the invitation of the neighbouring villages and at their events, but they have also been in Torda, Izsófalva and Tornanádaska. They are very proud of their achievements.

Most of the members are widows, two are single, there are about ten of them, the number varies. Every day the members come to the club, they are together from 10 am to lunch, talk, prepare for the next performance, laugh a lot. They are based in the community centre, next to the library, which is provided by the office. Their daily life together is good for their mental and physical health: it gives them a sense of importance, a sense of occupation, a sense of community.

- "The only community I can count on."

- "We bake cakes, we perform at the carnival, we've started baking, the librarian won a competition, we're making figurines for a gingerbread competition, we're going to have a cradle with a little puppet in it. ... Mama Kati is a good painter, she paints the figures."

- "They envy our community, they could come, but they don't. They may say behind our backs that we're not doing our job, but that's okay. The Dalarda has rehearsals twice a week, we go on excursions."

- "I came here in 1977, I got married here, if it wasn't for this community I wouldn't have anywhere to go." (interview excerpts from members of the Dalárda Club)

²⁸ The study was realized within the framework of the Topic Excellence Program 2021 - National research sub-programme, Creative Region III, identification number TKP2021-NKTA-22 with the support of NKFIH.

The social care system and the Seniors' Club

29 people use day care for the elderly in the municipality. István Vékony, head of the Boldva Social Basic Services Centre and the Seniors' Club, said in an interview that this includes providing mental health services, organising excursions, providing laundry services on request and participating in traditional activities. Excursions and performing at local events are particularly enjoyable for club members. These include not only preparing and rehearsing for specific performances, but also, for example, making cakes, cooking, decorating the central square of the village, etc.

"You get a lot of positive feedback from the elderly, they can enjoy an excursion or a programme like children." (Interview extract V.I.)

Rada János²⁹

egyetemi adjunktus

Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Történettudományi Intézet

rada.janos@uni-miskolc.hu

Damak: Egy csereháti település kutatásának lehetőségei és tapasztalatai

Damak község Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében. A 753 hektárnyi területű falu lakossága a KSH adatai alapján 2022. január 1-jén 251 fő volt. A településsel tudományos vagy ismeretterjesztő célú munkák eddig legfeljebb csak érintőlegesen foglalkoztak. Előadásomban felvázoltam az interjúk és kérdőíves kutatások legfőbb megállapításait, egyúttal kijelöltem néhány fókuszáltabb kutatási témát, lehetőséget is.

Damak községet nem jellemzik az északkelet-magyarországi régiót sújtó, etnikai színezetű társadalmi problémák. Roma lakosság nincs. Az interjúk és kérdőívek alapján elmondható, hogy a damaki lakosok büszkék településük – regionális összevetésben – pártját ritkítónak tartott közbiztonságára. Mindez erősen összefügg a helyi ingatlanok értékével: egyfelől a magasabb ingatlanárak folyamatosan szűrik az ide költözőket, másfelől a régió szerte igen jellemző konfliktusok hiánya, a megfelelő közbiztonság – a falu jó híre – hozzájárul ahhoz, hogy a damaki ingatlanok árai továbbra is magasabban maradjanak. (Ingatlanár-statisztikák is igazolják, hogy itt csakugyan magasabbak az árak, mint a környező községekben.) Az interjúk jelentős részben fiatal, többgyermekes családok beköltözéséről szólnak, valamint arról, hogy Damakon az új lakók betelepülése is visszafogja az előregedés régió szerte jellemző tendenciáit.

Mivel a vallási hagyományok a tágabban felfogott kultúra alapjait adják, érdemesnek ítélem részletesebben foglalkozni a falu és a lakosság vallásfelekezeti háttérével és tradícióival is. Damak a kora újkorban református vallásúvá vált, hogy aztán a falu az évszázadok folyamán a kálvinizmus erős helyi központjává fejlődjék. Ma Damak lakosságának kevesebb, mint fele vallja magát reformátusnak, de így is ők alkotják a legnagyobb felekezet: templommal, lelkésszel rendelkeznek. Damak lakói eredményesen felélesztettek egy régi református népszokást, éspedig a karácsonyi kántálást. Ugyan a kántálás alapvetően a protestáns hagyományhoz kötődik, Damakon napjainkban szinte felekezetközi jelleget ölt – erősítve ezáltal a felekezetileg vegyes, heterogén összetételű helyi közösség erejét, kohézióját. Damakon ráadásul általában is azt tapasztalhatjuk, hogy a reformátusok egyházi eseményei, rendezvényei az ünnepi és egyéb kiemelt alkalmakkor a helyi közösség nem-református tagjai előtt is megnyílnak. Érdemes lesz tehát alaposabban is megvizsgálni a református egyház lokális társadalmi funkcióit.

Előadásom végén Damak (egykor) hírneves szülöttjét, Birinyi K. Lajost is érintettem, aki mára elfeledett szereplője a magyar történelemnek. Damakon született, majd emigrált, s Trianon után a revíziós gondolat talán lehangosabb észak-amerikai szószólójává,

²⁹ A tanulmány a Tématerületi Kiválósági Program 2021 – Nemzeti kutatások alprogram keretében, a TKP2021-NKTA-22 azonosítási számú Creative Region III. projekt részeként, az NKFIH támogatásával valósult meg.

egyszersmind az amerikai magyar közélet egyik központi alakjává vált. Munkásságának, életútjának kutatása jó perspektívákat kínál, s a téma Damakhoz is kapcsolódik.

János Rada³⁰

senior lecturer

University of Miskolc, Faculty of Humanities, Institute of History

rada.janos@uni-miskolc.hu

Damak: Opportunities and experiences of researching a settlement in the Cserehát

Damak is a village in Borsod-Abaúj-Zemplén county. The population of the village of with an area of 753 hectares was 251 on January 1, 2022, according to the data of the KSH. Until now, scientific or educational works have dealt only tangentially with the settlement. In my presentation, I outlined the main findings of my interview and questionnaire research, and at the same time I identified some more focused research topics and opportunities.

The village of Damak is not characterized by the social problems of an ethnic color that plague the northeastern Hungarian region. There is no Roma population. On the basis of the interviews and questionnaires, it can be said that the residents of Damak are proud of the public safety of their settlement, which, in a regional comparison, is outstanding. All of this is strongly related to the value of local real estate: on the one hand, higher real estate prices constantly filter people who move here, on the other hand, the lack of conflicts typical throughout the region, adequate public safety – the good reputation of the village – contributes to the fact that property prices in Damak remain higher. (Real estate price statistics also prove that the prices here are indeed higher than in the surrounding villages.) A significant part of the interviews are about the moving in of young families with several children, as well as the fact that the settlement of new residents in Damak also curbs the trends of aging typical throughout the region.

Since religious traditions form the basis of culture in a broader sense, I considered it worthwhile to deal in more detail with the religious background and traditions of the village and the population. Damak became a practitioner of the Reformed religion in the early modern period, and over the centuries the village developed into a strong local center of Calvinism. Today, less than half of Damak's population identify as Reformed, but they still make up the largest denomination: they have a church and a pastor. The residents of Damak successfully revived an old Reformed folk custom, namely Christmas cantillation. Although chanting is fundamentally linked to the Protestant tradition, in Damak, nowadays takes on an almost interdenominational character – thereby strengthening the cohesion of the religiously mixed, heterogeneous local community. Moreover, in Damak, we can usually find that the church events of the Reformed are also open to non-Reformed members of the local community during holidays and other special occasions. It will therefore be worthwhile to examine the local social functions of the Reformed Church more thoroughly.

At the end of my presentation, I also touched on the (once) famous native of Damak, K. Lajos Birinyi, who is now a forgotten figure in Hungarian history. He was born in Damak, then

³⁰ The study was realized within the framework of the Topic Excellence Program 2021 - National research sub-programme, Creative Region III, identification number TKP2021-NKTA-22 with the support of NKFIH.

emigrated, and after Trianon he became perhaps the loudest North American advocate of the revisionist idea, as well as one of the central figures of Hungarian American public life. The research of his work and life path offers good perspectives, and the topic is also related to Damak.

Sápos Aranka³¹

tudományos kutató

Spoločenskovedný ústav CSPV SAV, v. v. i.

Institute of Social Sciences CSPS SAS

saposova@saske.sk

Felső-Bodrogek köz kulturális erőforrásai

Napjaink egyik divatos témaköre egy hely (régió, város, stb.) kultúrájának a vizsgálata. A helyi kultúra specifikus és egyedi, konkrét és konkretizálható jelekkel és életmód megnyilvánulásokkal (SLUŠNÁ 2012). A kultúra erősíti a régiók (térségek, városok, stb.) vonzerejét, kiemeli azok egyediségét, szerepet játszik a társadalmi befogadásban, a kreativitás az innováció ösztönzője és vállalkozások forrása is (Culture and Creativity 2022).

1920-ban a csehszlovák - magyar államhatár kettészelte a közös múlttal, kultúrával rendelkező egységes földrajzi területet, Bodrogek köz. Felső-Bodrogek köz kulturális fejlődésére, humán erőforrásának állapotára a 20. század történelmi eseményei is hatottak. Felső-Bodrogek köz Csehszlovák állam része lett és magyar ajkú lakosságának elsődleges feladatává vált a kisebbségi lét keretében megőrizni színes kulturális örökségét (hagyományainak ápolását) és kiépíteni a helyi magyar kisebbség kulturális intézményhálózatát. A 2021 népszámlálás adatai alapján az itt élő lakosság 80,3% magyar anyanyelvűnek és 69,7% pedig magyar nemzetiségűnek vallotta magát (SODB 2021). Felső-Bodrogek köz lakosságának etnikai összetétele lassan többszínű lesz, de a magyarság még tudja tartani többségi pozícióját.

A vizsgált térség előnyeinek és hátrányainak az összevetése felvázolja a térségben rejlő kulturális lehetőségeket, egyben érezteti a túlsúlyban levő akadályok fokozatát is.

Felső-Bodrogek köz gazdasági élete több nehézségekkel küzd: magas munkanélküliség, hiányzó ipari parkok, beruházások, helyi kezdeményezések, a lakosság megélhetési gondjai, elvándorlása, stb. A tehetséges, a kultúra területen alkalmazható tudással rendelkező emberek boldogulásukat más ágazatokban keresik, így többségében hiányzik a szakértelem és a képzett menedzsment. A kulturális rendezvények területileg, tartalmilag nem alkotnak egy összefogott rendszert. A civil szféra kulturális tevékenysége szétaprózódott és a kulturális szervezetek (örökségpontok) együttműködése is kifogásolható.

A kultúra jelenlegi állapota a befejezetlen decentralizációs folyamatnak is köszönhető, melynek következtében a központi források támogatási összege csökkent, az önkormányzatok a kultúra támogatásához nem rendelkeznek jelentős anyagi alappal. Mindehhez hozzájárul a helyi önkormányzatok összetétele (politikai, etnikai) és döntései.

Felső-Bodrogek köz színes kulturális öröksége, a lakosság egy részének ragaszkodása a helyi értékekhez, az önkéntes aktivisták, hagyományörzők tevékenysége sem tudja a lakosság nagy részének az érdeklődését felkelteni az igényes kultúra iránt és ellensúlyozni a média hatását.

³¹ A tanulmány a Tématerületi Kiválósági Program 2021 – Nemzeti kutatások alprogram keretében, a TKP2021-NKTA-22 azonosítási számú Creative Region III. projekt részeként, az NKFIH támogatásával valósult meg.

Ezért fontos a lakosság tudatában a kultúra fontosságának, funkciójának hangsúlyozása és a regionális identitás koncepciójának az erősítése. Továbbá megértetni, hogy a kreatív, színvonalas kultúra innovatív és forráslehetőség új vállalkozásokhoz, és a régió (esetünkben Felső-Bodroghöz) gazdaságfejlesztési eszközeként is szolgálhat.

Cél: igényesség, kreativitás, szakértelem, kutatás, minőségi kultúra

BIBLIOGRÁFIA

SLUŠNÁ 2012

SLUŠNÁ Zuzana: Aspekty a trendy súčasnej kultúry. [*Aspects and Trends of Contemporary Culture*] Bratislava, Národné osvetové centrum, 2012, 125 p.

SODB 2021

SODB 2021. Obyvatelia – Základné výsledky. [*2021 Slovak Population and Housing Census. Population - Basic Results.*] [online]. 2022.

Internet: <https://www.scitanie.sk/obyvatelia/zakladne-vysledky/> (Letöltés 2022.12.2.)

CULTURE AND CREATIVITY 2022.

Internet: <https://culture.ec.europa.eu/hu/cultural-and-creative-sectors/cultural-and-creative-sectors>

(Letöltés: 2022.12.9.)

Aranka Sápos³²

senior researcher

Spoločenskovedný ústav CSPV SAV, v. v. i.

Institute of Social Sciences CSPA SAS

saposova@saske.sk

Cultural Resources of the Upper-Bodroghöz Region

Today, it is fashionable to study the culture of specific locations (regions, cities, etc.). Local culture is defined as a culture specific and unique, with particular and tangible signs manifesting in the lifestyle of the locals (SLUŠNÁ 2012, 51). Culture enhances the attractiveness of the particular regions (areas, cities, etc.), highlighting their uniqueness, playing a role in social inclusion; moreover, culture boosts creativity and innovation and serves as a foundation of emerging enterprises (Culture and Creativity 2022).

The region of Bodroghöz, once a single geographical area having a common past and culture, was split into two parts by the Czechoslovak-Hungarian state border in 1920. The cultural development of the Upper-Bodroghöz region and the state of its human resources were also influenced by the historical events of the 20th century. The Upper-Bodroghöz region became part of the Czechoslovak state, thus the primary task of the local Hungarian-speaking population – an ethnic minority after the split – was to preserve its rich cultural heritage, i.e. cultivate its traditions and build their own network of cultural institutions. According to the 2021 census data, 80.3% of the population claimed to be native Hungarian speakers and 69.7% claimed to be ethnic Hungarians (SODB 2021). Currently, the ethnic composition of the population of the Upper-Bodroghöz region is slowly becoming more diverse; however, the Hungarians are still able to maintain their majority position.

A comparison of the advantages and disadvantages of the region under study outlines the cultural potential of the area and reveals its predominant challenges.

Considering the economy of the territory, the Upper-Bodroghöz region faces several difficulties, including high unemployment; the lack of industrial parks, investments, local initiatives; existential problems, emigration, etc. Talented people, who could use their skills in culture, seek their fortunes in other sectors, thus this field lacks expertise and qualified management. Cultural events do not form a coherent system, neither in terms of territory nor content. The cultural activities of the non-profit sector are fragmented and the cooperation between cultural organisations (heritage conservancy centres) is also problematic.

The current state of culture is also the result of the incomplete decentralisation process, resulting in a reduction of central financial support and leaving municipal authorities without any significant funds for supporting culture. The composition – in terms of politics and ethnicities – and the decisions of local municipalities aggravate this issue.

³² The study was realized within the framework of the Topic Excellence Program 2021 - National research sub-programme, Creative Region III, identification number TKP2021-NKTA-22 with the support of NKFIH.

In spite of the rich cultural heritage of the Upper-Bodrožkőz region, the fact that a part of the population sticks to the local values, the efforts of the voluntary activists and groups conserving the local traditions, a large part of the population lacks any interest in a higher-level culture and cannot counterbalance the influence of the media. This is why it is important to raise the awareness of the population considering the importance and the function of culture and to strengthen the concept of regional identity. It is also important to point out that creative, high-quality culture is a source of innovation and enables the establishment of new start-ups, empowering the region – Upper-Bodrožkőz – in terms of economics.

Objective: high standards, creativity, expertise, research, high-quality culture

BIBLIOGRAPHY

SLUŠNÁ 2012

SLUŠNÁ, Zuzana: *Aspekty a trendy súčasnej kultúry. [Aspects and Trends of Contemporary Culture]* Bratislava, Národné osvetové centrum, 2012, 125 p.

SODB 2021

SODB 2021. *Obyvatelia – Základné výsledky. [2021 Slovak Population and Housing Census. Population - Basic Results.]* [online]. 2022.

Internet: <https://www.scitanie.sk/obyvatelia/zakladne-vysledky/> (Letöltés 2022.12.2.)

CULTURE AND CREATIVITY 2022.

Internet: <https://culture.ec.europa.eu/hu/cultural-and-creative-sectors/cultural-and-creative-sectors>

(Downloaded: 2022/3/12.)

Siskáné Szilasi Beáta³³

egyetemi docens, intézeti tanszékvezető

Miskolci Egyetem, Műszaki Földtudományi Kar, Földrajz-Geoinformatika Intézet

beata.siskane@uni-miskolc.hu

Nyomár és a Szathmáry Király család

Nyomár a Cserehát délnyugati részén található, a Hangács-patak 7 kilométer hosszú völgyében lévő települések Hangács és Ziliz között fekszik. A falu területe 10,46 km², népességszáma az utóbbi évtizedben 300 fő körül volt átlagosan, 2021-ben 257 fő a lakosok száma. Megvizsgálva a statisztikai alap adatokat a természetes szaporodás 2019-ben (+1 fő) és 2020-ban (+ 2 fő) még pozitív volt, azonban 2021-ben már negatív (-2 fő). Az elmúlt 5 évben átlagosan egy-két házasságkötés volt a településen. A vándorlási egyenleg 2019-ben (+ 4fő) és 2020-ban (+1 fő) pozitív volt, 2021-ben azonban már jelentős vándorlási veszteség jelentkezett (- 10 fő) (KSH). Nyomár Edelénytől 13 kilométerre, míg Miskolctól 23 kilométerre fekszik közúton, így a megközelíthetősége jó. Csendes, rendezett környezete vonzó, ennek köszönhetően a település 131 ingatlanából néhányat az utóbbi években hétvégi házként értékesítettek.

Nevét 1284-ben említik először okiratokban Numar névalakban. A településen mindig fontos volt a mezőgazdaság, birtokos családja, amely a megyének alispánt is adott, a faluról Nyomárinak nevezte magát. A jelentősebb családokról, akik hozzájárultak a múltban a település fejlődéséhez, Laki-Lukács László (2010) Nyomárról írt könyvében találunk részletes leírást. A Nyomári család kihalásával a birtokokat a Hangácsi családnak adományozta Mátyás király. 1690 után a Fekete és Szathmáry Király család lesz a birtokos, akik a XVIII. századra a legjelentősebbek lesznek a környéken. A Szathmáry Király családnak főként Gömör és Borsod vármegyében voltak birtokai. A Rákóczi szabadságharcban is részt vettek, Szathmáry Király Miklós főleg a hadi ellátás megszervezésében játszott fontos szerepet. Szathmáry Király Miklós Borsod vármegye főszolgabírája, majd másod alispánja, a szatmári béke egyik aláírója. Gyermekai Nyomáron születtek, Ádám 1692 júliusától II. Rákóczi Ferenc vezérlő fejedelem nemes apródja, bujdosó társa, napló írója lett. A fejedelem kíséretében indul 1711-ben Lengyelországon át Franciaországba, naplójába megörökítve az utazás mindennapjait. 1717-ig marad urával, majd szülei engedélyt szereznek a hazatéréséhez. Hazatérve megnősül és Hangácson valamint Boldván élnek. Az írást később is folytatja, itthon írt naplója fontos református egyháztörténeti forrás (LAKI-LUKÁCS 2010). Nyomáron Szathmáry Király Ádámnak emlékművet állítottak 1992-ben. Az emlékmű jelenleg a református templom előtt található. A környékbeli településeket közös múltjuk, ami az itt élő történelmi családokhoz is kapcsolódik, máig összeköti.

³³ A tanulmány a Tématerületi Kiválósági Program 2021 – Nemzeti kutatások alprogram keretében, a TKP2021-NKTA-22 azonosítási számú Creative Region III. projekt részeként, az NKFIH támogatásával valósult meg

BIBLIOGRÁFIA

KSH 2023.

KSH Tájékoztatási adatbázis. *KSH Statinfo v39* Letöltés ideje: 2023.01.03.

LAKI-LUKÁCS 2010

Laki-Lukács László: *Nyomár*. Nyomár község Önkormányzata, 32010. 7 p.

ISBN 963 219 965 0

Beáta Siskáné Szilasi³⁴

associate professor, department director

University of Miskolc, Faculty of Earth Science and Engineering, Institute of Geography and Geoinformatics

beata.siskane@uni-miskolc.hu

Nyomár and the Szathmáry Király family

Nyomár is located in the southwestern part of Cserehát, in the 7-kilometer-long valley of the Hangács stream, between Hangács and Ziliz. The area of the village is 10.46 km², its population was around 300 people on average in the last decade, and in 2021 the number of residents will be 257 people. Examining the basic statistical data, the natural increase in 2019 (+1 person) and 2020 (+2 people) was still positive, but in 2021 it was already negative (-2 people). In the last 5 years, there was an average of one or two marriages in the settlement. The migration balance was positive in 2019 (+ 4 people) and 2020 (+ 1 person), but in 2021 there was already a significant loss of migration (- 10 people) (KSK). Nyomár is located 13 kilometers from Edelény and 23 kilometers from Miskolc by road, so it is easily accessible. Its quiet, orderly environment is attractive, thanks to the fact that some of the 131 properties of the settlement have been sold as weekend homes in recent years.

Its name was mentioned for the first time in 1284 in documents as Numar. Agriculture was always important in the settlement, its owner family called itself Nyomári from the village. A detailed description of the important families who contributed to the development of the settlement in the past can be found in the book about Nyomár written by László Laki-Lukács' (2010). With the extinction of the Nyomári family, the estates were donated to the Hangács family by King Mátyás. After 1690, the Fekete and Szathmáry Király families became the owners, they will be the most significant family by the turn of the XVIII century in the area. The Szathmáry Király family had properties mainly in Gömör and Borsod counties. They also participated in the Rákóczi War of Independence, Miklós Szathmáry Király mainly played an important role in the organization of war supplies. Miklós Szathmáry Király was the chief serf judge of Borsod county, then his second lieutenant, one of the signatories of the Peace of Szatmár. His children were born in Nyomár, Ádám from July 1692 became the companion and diary writer of the ruling prince Ferenc Rákóczi. Accompanied by the prince, he left for France through Poland in 1711, recording the daily journey in his diary. He stayed with his master until 1717, after which his parents obtained permission for him to return home. After returning home, he got married, and they lived in Hangács and Boldva. He continued to write later, his diary written at home is an important source of Reformed church history (LAKI-LUKÁCS 2010). A monument to Ádám Szathmáry Király was erected in Nyomár in 1992. The monument is currently located in front of the Reformed church. The settlements in the area are still connected by their common past, which is also connected to the historical families living here.

BIBLIOGRAPHY

³⁴ The study was realized within the framework of the Topic Excellence Program 2021 - National research sub-programme, Creative Region III, identification number TKP2021-NKTA-22 with the support of NKFIH.

KSH 2023.

KSH Tájékoztatósi adatbázis. *KSH Statinfo v39* Letöltés ideje: 2023.01.03.

LAKI-LUKÁCS 2010

Laki-Lukács, László: *Nyomár*. Nyomár község Önkormányzata, 32010. 7 p.
ISBN 963 219 965 0

Szabó-Tóth Kinga³⁵

egyetemi docens, intézetigazgató

Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Alkalmazott Társadalomtudományok Intézete

szabo.toth.kinga@uni-miskolc.hu

Mentális térképek Borsodból

„Európa közepe” emlékművek Tállyán és Terebesfehérpatakon. Térképek a fejünkben, amelyeknek kognitív, de ugyanakkor érzelmi összetevői is vannak. Segíthetik a helyi image kialakítását, a helyhez kötődő identitás megteremtését.

A mentális, kognitív vagy gondolati térképeknek számos változata ismert, használatuk sokrétű. Az ilyen jellegű térképek társadalomtudományi használatának sincsen egységes, kiforrott módszertana, de van jelentős múltja.

Hétköznapi, köznyelvi használataiban szerepelhet a kifejezés olyan értelemben, mint tervezés, valaminek a vizualizálása, valaminek az ábrázolása annak érdekében, hogy az könnyebben áttekinthető legyen. Használhatjuk gondolattérkép formájában, amely esetben egy koncepciót bonthatunk ki általa, annak más fogalmakkal való kapcsolódásait is megjelenítve. Ez esetben segítheti az asszociációk vizuális megjelenítését és a tervezés folyamatát. Minden kognitív térkép alapvetően az információk rendszerezésében lehet segítségünkre. A mentális vagy gondolati térkép használata mögött az a megfontolás áll, hogy a körülöttünk lévő világ értelmezése során értelmező rutinjainkat alkalmazzuk mindenre annak érdekében, hogy a valóság (illetve amit annak vélünk) koherensebbé váljon általuk. Rendet teremtünk ezek segítségével a világunkban. Ebben a rendteremtési szándékban benne vannak a világról alkotott képünk kognitív és érzelmi összetevői is.

Érdekes megemlíteni, hogy a térképészet kezdetekor a térképeket szubjektív adatok alapján állították össze - lényegében egyfajta mentális térképek születtek így is. A színeknek is kitüntetett és sokszor szimbolikus jelentősége is volt (pld. a Szovjetunió pirossal/rózsaszínnel való ábrázolása).

Az előadásban bemutatom a mentális vagy gondolattérkép eltérő koncepciót és használati módjait, majd rátérek a társadalomtudományokban alkalmazott módozatainak ismertetésére néhány, általam kiragadott példán keresztül, végül pedig bemutatom annak egy kezdetleges alkalmazását egy borsodi kistelepülés példáján keresztül.

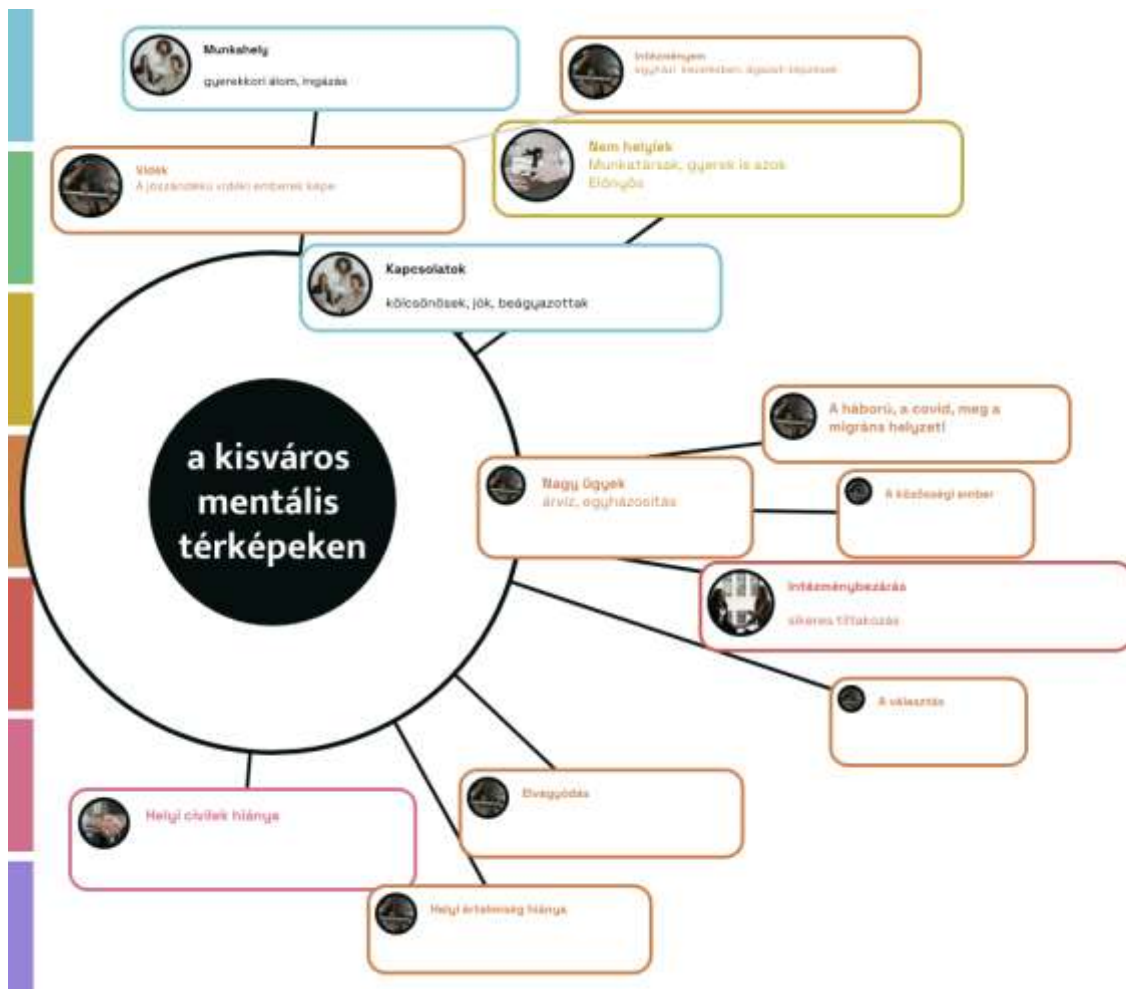
Társadalomtudományi alkalmazásuk bemutatása nem nélkülözheti a korai publikációk felelevenítését a témában (pld. 1960 - Kevin Lynch: *The Image of the City*; 1970 - Roger M. Downs – a földrajzi tér percepciója; 1976 - Stanley Milgram – mentális térképei Párizsról),

³⁵ A tanulmány a Tématerületi Kiválósági Program 2021 – Nemzeti kutatások alprogram keretében, a TKP2021-NKTA-22 azonosítási számú Creative Region III. projekt részeként, az NKFIH támogatásával valósult meg.

illetve néhány kiragadott példával a hazai publikációk ismertetést (pld. 1990 - Cséfalvay Zoltán: Térképek a fejünkben; 1996 - László Ervin et al.: Változó képek: Kognitív térképek – Múlt, jelen és jövő, illetve Letenyei László munkáira a témában).

Kutatásom során, melyet a CR III. projekt keretében egy borsodi kistelepülésen végeztem, interjúk is készültek a lakossági kérdőívek mellett a formális és informális véleményformálókkal. A mellékelt ábra segítségével a mentális térkép alkalmazásának egyik lehetséges és kezdetleges (hiszen a most bemutatott térkép három, helyi véleményformáló értelmiségivel készült interjú alapján született és kiterjesztése folyamatban van) formáját prezentálom ezen borsodi kistelepülés vonatkozásában.

Az ábrán talán látható, hogy három fő narratíva rajzolódik ki a kistelepülés vonatkozásában: a „hiány” narratívája (nincs helyi értelmiség, nincs valódi civil élet, elvagyódás innen); a vidéki város narratívája (itt mindenki bejárós, nem helyiek, stb.); valamint egyfajta „folyamatos heroikus küzdelem” narratívája, ami szintén jellemzője a borsodi vidéki létnek (helyi „nagy ügyekbe” való beleállás, a közösségi ember, aki kiáll másokért, az „intézménymegmentő” ember képe).

1. ábra. Egy borsodi kistelepülés mentális térképeken keresztül.

Forrás: Saját szerkesztés.

Kinga Szabó-Tóth³⁶

associate professor, institute director

University of Miskolc, Faculty of Humanities, Institute of Applied Social Sciences

szabo.toth.kinga@uni-miskolc.hu

Mental maps from Borsod

"Middle of Europe" monuments in Tállya and Terebesféhérpatak. Maps in our heads that have cognitive but also emotional components. They can help create a local image and create an identity linked to the place.

Many versions of mental, cognitive or thought maps are known, and their use is diverse. The use of such maps in the social sciences does not have a uniform, mature methodology either, but it has a significant history.

In its everyday, colloquial uses, the term can be used in the sense of planning, visualizing something, representing something in order to make it easier to understand. We can use it in the form of a mind map, in which case we can use it to expand a concept, displaying its connections with other concepts. In this case, it can help the visual display of associations and the planning process. All cognitive maps can basically help us organize information. The idea behind using a mental or mind map is to apply our interpretive routines to everything in interpreting the world around us so that reality (or what we think it is) becomes coherent through them. We use them to create order in our world. This intention to create order also includes the cognitive and emotional components of our image of the world.

It is interesting to mention that at the beginning of cartography, maps were compiled based on subjective data - in essence, a kind of mental maps were created anyway. The colors also had a distinguished and often symbolic significance (e.g. the representation of the Soviet Union in red/pink).

In the presentation, I will highlight the different concepts and ways of using the mental or mind map, then I will move on to the description of its methods used in the social sciences through a few examples that I have picked out, and finally I will present a rudimentary application of it through the example of a small settlement in Borsod.

The presentation of their application in social science cannot be without the revival of early publications on the subject (e.g. 1960 - Kevin Lynch: *The Image of the City*; 1970 - Roger M. Downs - the perception of geographical space; 1976 - Stanley Milgram - his mental maps of Paris), as well as some selected descriptions of domestic publications (e.g. 1990 - Zoltán Cséfalvay: *Maps in our heads*; 1996 - László Ervin et al.: *Changing images: Cognitive maps - Past, present and future*, and László Letenyey's works on the topic).

³⁶ The study was realized within the framework of the Topic Excellence Program 2021 - National research sub-programme, Creative Region III, identification number TKP2021-NKTA-22 with the support of NKFIH.

During my research, which was completed under the umbrella of the CR III. project in a small settlement in Borsod, in addition to the public questionnaires, interviews were also conducted with formal and informal opinion makers. With the help of the attached figure, I present one of the possible and rudimentary forms of the application of the mental map (since the map presented here was created based on interviews with three local opinion-forming intellectuals and is in the process of being expanded) in relation to this small settlement in Borsod.

The figure shows that three main narratives emerge in relation to the small town: the narrative of "lack" (no local intelligentsia, no real civil life, longing for it); the narrative of the rural town (everyone here is a walk-in, non-locals, etc.); as well as a narrative of a kind of "continuous heroic struggle", which is also a characteristic of rural life in Borsod (involvement in local "big issues", the community person who stands up for others, the image of the "institution-saving" person).

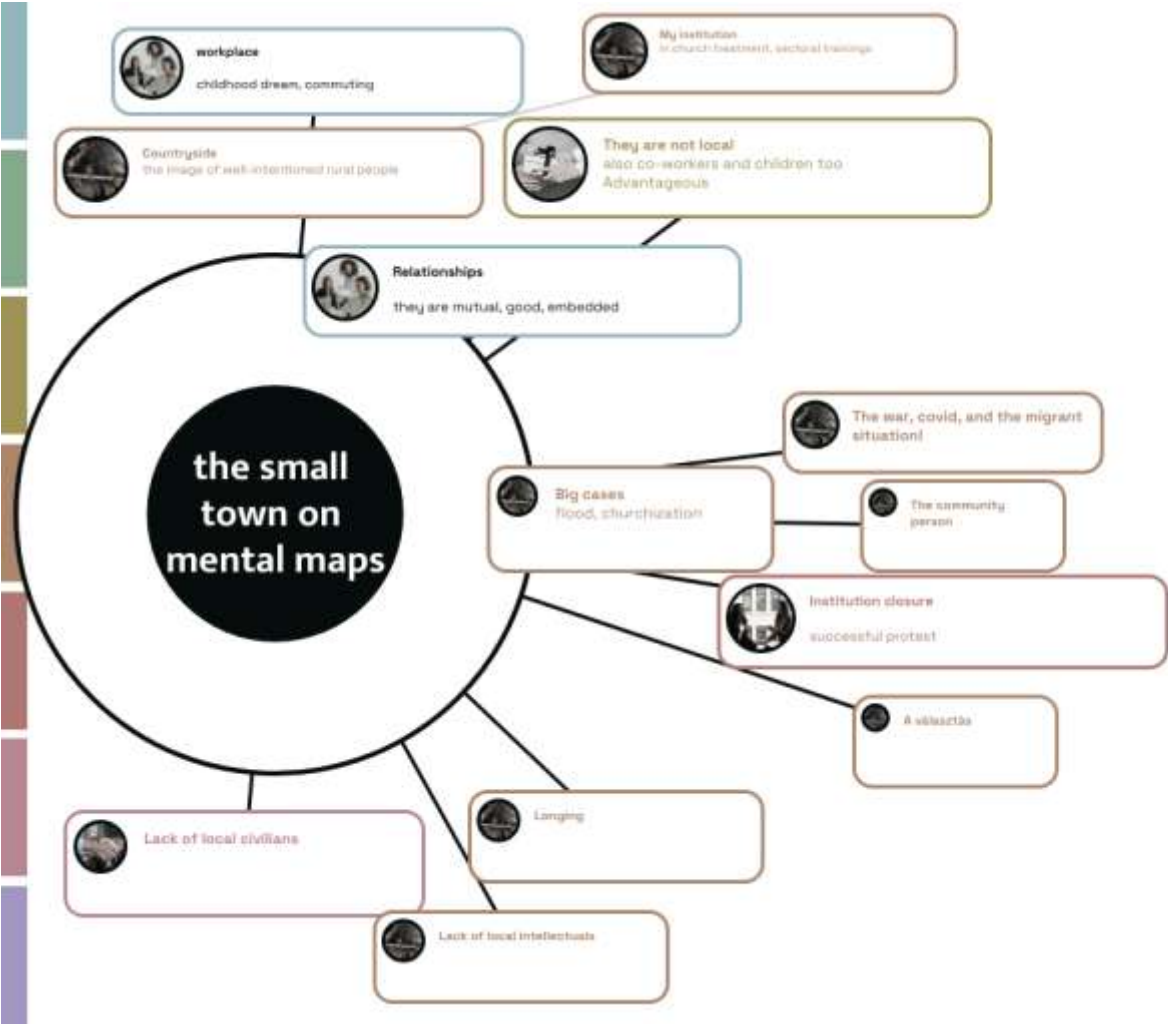

Figure 1. A small town in Borsod through mental maps.
Source: My own editing.

Szepessy Péter³⁷

egyetemi adjunktus

Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Alkalmazott Társadalomtudományok Intézete

peter.szepessy@uni-miskolc.hu

Rejtőzködés és társadalmi felejtés

Az előadás egy falu önképéről, a történelmi tapasztalatból táplálkozó önértelmezéséről szól. Használható-e egyáltalában, és ha igen, hogyan a közösség múltjáról szóló ismeret a falu jelenében és a jövő tervezésében? Tetten érhető-e valami tudatosság, vagy a jelenkor kihívásaira adott válaszok esetlegesen, a spontaneitás mindent felülír, avagy a döntések és a történések mögött kitapintható a múltból felhalmozott bölcsesség?

Úgy tűnik, a ziliziek otthonuknak tekintik a falut, amennyiben módjukban áll, azt nem hagyják el, mint lakóhelyet. A megélhetéshez szükséges munkát helyben nem találnak, ezért azt máshol keresik, de a falut, mint otthont szeretik, ahhoz ragaszkodnak.

Ziliz földrajzi elhelyezkedéséből következik, hogy – fogalmazzunk így – nincs szem előtt. Ez a láthatatlanság sokszor előnyére vált a falunak, sőt azt is a történelmi tapasztalatok közé sorolhatjuk, hogy ennek ellenkezője a falu számára veszélyekkel járhat. A történelmi emlékezet, és az ebből fakadó kollektív történelmi tudás, arra ösztönzi a zilizieket, hogy amennyire csak lehet, őrizzék településük észrevétlenségét. Az igazán nagy és gyökeres gazdasági, vagy még pontosabban gazdálkodási változás a rendszerváltás utáni években érte a falut. Két évtized alatt szinte minden átalakult, ami addig szokásban volt. A falu jelentős részének nem jelenthetett már sem megélhetést, sem jelentős jövedelem kiegészítést a mezőgazdasági munka. Sem a növénytermesztés, sem az állattenyésztés, ezen belül is a tejtermelés. Amíg a szocializmus évei alatt ezek a tevékenységek jól megfértek az ipari jellegű munkahelyeken végzett munka mellett is, addig az új keletű piaci viszonyok néhány évtized alatt bedarálták, ellehetetlenítették a korábbi gazdálkodási formákat. A hagyományos gazdálkodási formákkal együtt eltűnőben vannak azok a szokások, azok az érintkezési formák, együttélési normák, amelyek korábban jellemezték a falut. Nem csak Zilizet, hanem általában azokat a kisebb településeket, ahol a tradicionális életforma, legalább még nyomokban megmaradt. Ziliz úgy látszik felismerte azt a lehetőséget, amit elhelyezkedése és csendes, mondhatni eseménytelen története kínál. Sajátos rurális kultúrát alakít ki magának, a külső megfigyelő számára úgy tűnik nem reflektált módon, a tudatosság, mintegy a cselekvések mögöttes támaszaként jelenik csak meg.

Ziliz csendes „alvó faluvá” vált az utóbbi évtizedekben. Gazdasági alapjait elvesztette, de ezt külső erőforrásokat felhasználva – eddig legalábbis – képes pótolni. Minden mást azonban próbál megőrizni. Kicsit befelé forduló, ugyanakkor a külvilágtól nem elzárkózó társadalom, amely a külső világgal elsősorban úgy szeretne érintkezni, hogy ő megy oda, és kevésbé tartja szerencsésnek, hogy ha a külvilág látogat el Zilizre. A falu nyugalma és csöndje az ott lakók számára mindennél többet jelent. Nem ellentmondásmentes és súrlódásmentes a falu élete, de

³⁷ A tanulmány a Tématerületi Kiválósági Program 2021 – Nemzeti kutatások alprogram keretében, a TKP2021-NKTA-22 azonosítási számú Creative Region III. projekt részeként, az NKFIH támogatásával valósult meg.

ezek a konfliktusok az ő konfliktusaik, amikhez kívülről nem szeretnének megoldásokat kapni, és különösen nem szeretnének újabb, tőlük idegen, ugyanakkor megosztó jellegű problémákkal szembesülni. Az a megoldás, amit választott a falu a maga számára, az észrevétlenség.

Péter Szepessy³⁸

senior lecturer

University of Miskolc, Faculty of Humanities, Institute of Applied Social Sciences

peter.szepessy@uni-miskolc.hu

Hiding and social forgetting

The presentation is about a village's self-image, its self-interpretation based on historical experience. Can the knowledge of the community's past be used at all, and if so, how in the present and future planning of the village? Is there any awareness in action, or are the answers to the challenges of the present contingent, does spontaneity override everything, or can the wisdom accumulated from the past be felt behind the decisions and events?

It seems that the people of Ziliz regard the village as their home, and if they can afford it, they do not leave it as a place of residence. They cannot find the work they need to make a living locally, so they look for it elsewhere, but they love the village as a home and stick to it.

It follows from the geographical location of Ziliz that, let's put it this way, it is not in sight. This invisibility has often turned into an advantage for the village, and we can even classify it as a historical experience that the opposite can be dangerous for the village. Historical memory, and the resulting collective historical knowledge, encourages the people of Ziliz to preserve the inconspicuousness of their settlement as much as possible. The really big and radical economic, or more precisely, management change hit the village in the years after the regime change. In two decades, almost everything that was customary until then was transformed. For a significant part of the village, agricultural work could no longer provide either a livelihood or a significant income supplement. Neither crop cultivation nor animal husbandry, including milk production. While during the years of socialism these activities fit well with the work done in industrial workplaces, the new market conditions in a few decades crushed and made the previous forms of farming impossible. Together with the traditional forms of farming, the customs, the forms of contact, the norms of coexistence that characterized the village in the past are disappearing. Not only Ziliz, but in general those smaller settlements where the traditional way of life is still preserved, at least in traces. Ziliz seems to have recognized the opportunity offered by its location and its quiet, so to speak, uneventful history. It creates a specific rural culture for itself, to the outside observer it seems unreflected, awareness only appears as the underlying support of actions.

Ziliz has become a quiet "sleeping village" in recent decades. It has lost its economic foundations, but it can make up for it using external resources, at least so far. However, it tries to preserve everything else. A society that is somewhat introverted, but at the same time does not shut itself off from the outside world, which primarily wants to interact with the outside world by going there, and considers it less fortunate that the outside world visits Ziliz. The peace and quiet of the village means more than anything to the people who live there. The life of the village is not without contradictions and friction, but these conflicts are their conflicts,

³⁸ The study was realized within the framework of the Topic Excellence Program 2021 - National research sub-programme, Creative Region III, identification number TKP2021-NKTA-22 with the support of NKFIH.

for which they do not want to receive solutions from the outside, and especially they do not want to face new, alien, yet divisive problems. The solution that the village has chosen for itself is unnoticeability.

Török Zsuzsanna³⁹

mesteroktató

Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete
torok.zsuzsanna@uni-miskolc.hu

Dr. R. Nagy József

egyetemi docens, dékánhelyettes

Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Antropológiai és Filozófiai Tudományok Intézete
józsef.r.nagy@uni-miskolc.hu

A vizuális rögzítés lehetőségei, esélyei, és kihívásai az Edelési eljárásban

Előadásunk részben a projekt keretein belül készült vizuális anyagot kívánja bemutatni, részben annak készítési körülményeit, munkamódszerét ismertetni.

A projektben hárman – Dobák Judit, Török Zsuzsanna és R. Nagy József – kaptuk azt a feladatot, hogy a térség álló- és mozgóképben való rögzítését elvégezze.

A megbeszélések során tisztáztuk, milyen képiséget kívánunk megjeleníteni a fotografiákon és filmekben. A hitelesség szem előtt tartásával mindenképpen a térség előnyös tulajdonságait kívántuk megörökíteni. Nagyjából úgy, ahogyan egy kiránduló, egy családi fényképész is a hétköznapi pozitív irányba eltérő, exponálást érdemlő témákat rögzít. Nem kívántunk képi hibalistát adni, a térség hátrányos, akár halmozottan hátrányos témáira fókuszálni. A megközelítésmód az CR abaúji terepmunkája során már bevált, abból nyomtatott anyag is készült *Csodaszép Abaúj* címmel. (TÖRÖK – R. NAGY 2020). Ennek célja a térség értékeinek „felmutatása” mellett az is volt, hogy szorosabbá fűzze a kapcsolatot a kutatott települések és a Miskolci Egyetem között.

A térségfotózás egyik alapproblémájával, a vizuális rögzítés időszakának, azaz az évszaknak a megtalálásával is szembe kellett néznünk. A fényképezés egyik alaptézise az, hogy jó képhez sok fény szükséges. Így elvetettük a szürke, korán esteledő, ködös őszi képek, illetve a kiszámíthatatlan téli felvételek lehetőségét.

Tisztáznunk kellett a képek témáját is. S bár a résztvevők lévén társadalomkutatók, akiktől a szociofotózás, a társadalmi problémák képi rögzítése nem áll távol, de ezzel most nem élhettünk. Ennek legfőbb oka, hogy mentesíteni kívántuk a projektet a személyeket tartalmazó képek jogviszonyának elég körülményes és hosszadalmas tisztázásától. Így a képeken csak staffázsalakként bukkannak fel emberek. A terepmunkát megelőzően Rakacaszenden egy falunapot indokul használva elvégeztük a település – elsősorban roma – lakosságának portréfényképezését. Ebben támaszkodtunk a műfaj nagy elődeinek (Vö. PLOHN 1992, CZENTHE 2005) tapasztalataira. Meg kell jegyezzük, ez a fényképezési alkalom csupán módszertani kísérlet volt, anyaga nem kerül bele a CR III vizuális adatbázisába.

³⁹ A tanulmány a Tématerületi Kiválósági Program 2021 – Nemzeti kutatások alprogram keretében, a TKP2021-NKTA-22 azonosítási számú Creative Region III. projekt részeként, az NKFIH támogatásával valósult meg.

Fő témáink tehát az épített és természeti környezet volt. Ez esetben is előkerült a jogtisztaság kérdése. A fényképezés és filmezés egyik jelentős oka ugyanis az volt, hogy a projekt kezében korlátlanul felhasználható, jogtiszt képanyag legyen. Ennek okán olyan képeket is el kellett készítenünk, amelyek triviálisak, útikönyvekben, honlapokon az általunk készítetthez hasonló formában fellelhetők.

A fényképezés és a filmezés egyik alapja az volt, hogy a születendő képanyag képes legyen kiszolgálni többféle esztétikai, képszerkesztői elvárásnak is. Ez a gyakorlatban a kompozíciós sémák redundáns módon való alkalmazását jelentette. Így az végső anyag szerkesztése során nem válik szükségessé utánfotózás, utóforgatás. Ugyancsak ez indokolta azt is, hogy ugyanazt a témát többféle megközelítésmódban is rögzítettük. Dokumentatív formában – ahol látszhatnak zavaró képi elemek, oszlopok, vezetékek -, de esztétizáló megoldással is. Ez utóbbi esetben sokkal fontosabb volt számunkra a hangulati milió érzékeltetése, mint a pontos képi közlés megvalósítása. Így kerülhet majd a fényképek közé naplemente, nagylátszögű optikával készített felvétel, makrokép vagy az életlenséget használó fotó is. A képek rögzítése során tisztáztuk, hogy képi manipulációval nem fogunk élni, de használni fogjuk a szakma által megengedett beavatkozásokat.

BIBLIOGRÁFIA

CZENTHE 2005

CZENTHE Zoltán: *Emberék*. Rimaszombat, Gömör-Kishonti Múzeum Egyesület, 2005.

PLOHN 1992

PLOHN József: *Negyvennyolcas honvédportrék*. Budapest, Zrínyi Kiadó, 1992.

TÖRÖK – R. NAGY 2020

TÖRÖK Zsuzsanna – R. NAGY József: *Csodaszép Abaúj*. Miskolc-Egyetemváros, Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar, 2020.

Zsuzsanna Török

senior lecturer

University of Miskolc, Institute of Anthropology and Philosophical Studies
torok.zsuzsanna@uni-miskolc.hu

Dr. József R. Nagy

associate professor, vice dean

University of Miskolc, Institute of Anthropology and Philosophical Studies
józsef.r.nagy@uni-miskolc.hu

Possibilities, opportunities and challenges of visual recording in the Edelény district⁴⁰

This presentation focuses on the visual material made in the framework of the project and describes the circumstances of its creation and the working method.

The three of us - Judit Dobák, Zsuzsanna Török and József R. Nagy - were given the task of capturing the region in still and moving images.

During our discussions, we clarified the kind of imagery we wanted to portray in the photographs and films. We wanted to capture the best of the region, while keeping authenticity in mind. Just like a hiker, a family photographer captures subjects that are different from the ordinary and deserve to be exposed in a positive way. We did not want to present images that are focusing on the negative or disadvantageous aspects of the region. Our chosen approach has already proved its worth in the fieldwork of CR Abauj, and we have produced a printed material entitled *Beautiful Abauj* (TÖRÖK - R. NAGY 2020), which, in addition to "highlighting" the values of the region, also aimed to strengthen the links between the settlements surveyed and the University of Miskolc.

We also had to face one of the basic problems of landscape photography: the problem of finding the right time of the year for capturing the region. One of the basic theses of photographing is that a good picture needs a lot of light. So we ruled out the possibility of gray, early evening, foggy autumn images and unpredictable winter shots.

We also needed to clarify the subject matter of the images. And although the participants are social scientists, who are no strangers to socio-photography, to capturing social problems on film, we decided not to take that option. The main reason was that we wanted to free the project from the rather cumbersome and lengthy task of clarifying the legal status of the images of people. Thus, people only appear in the images as staffage. Prior to the fieldwork, we visited a village festival in Rakacaszend to take portraits of the village's population, mainly Roma. In this we drew on the experience of the great predecessors of the genre (cf. PLOHN 1992, CZENTHE 2005). It should be noted that this photographic session was only a methodological experiment and will not be included in the CRIII visual database.

⁴⁰ The study was realized within the framework of the Topic Excellence Program 2021 - National research sub-programme, Creative Region III, identification number TKP2021-NKTA-22 with the support of NKFIH.

Our main subjects were therefore the built and natural environment. In this case, too, the issue of legal clarity was raised. One of the main reasons for photographing and filming was to ensure that the project would have access to copyright-free images that could be used without restriction. For this reason, we also had to take images that were trivial, that could be found in guidebooks or on websites in a similar form.

One of the basic principles of photography and filming was that the resulting footage should be able to meet a range of aesthetic and editorial requirements. In practice, this meant using compositional schemes in a redundant way. This way, the editing of the final material does not require any additional photography or post-processing. It was also the reason for capturing the same subject in several different ways. In documentary form - where distracting visual elements, poles, wires may be visible - but also in an aesthetic way. In this case, it was more important for us to capture the atmosphere than to achieve an accurate visual representation. This is how sunsets, shots taken with wide-angle lenses, macro images or blurry images will also be included in the collection of photographs. We have made it clear that we will not use image manipulation when capturing the images, but we will use the techniques allowed by the profession.

BIBLIOGRAPHY

CZENTHE 2005

CZENTHE, Zoltán: *Emberék*. Rimaszombat, Gömör-Kishonti Múzeum Egyesület, 2005.

PLOHN 1992

PLOHN, József: *Negyvennyolcas honvédportrék*. Budapest, Zrínyi Kiadó, 1992.

TÖRÖK – R. NAGY 2020

TÖRÖK, Zsuzsanna – R. NAGY, József: *Csodaszép Abaúj*. Miskolc-Egyetemváros, Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar, 2020.